

Outi Uusitalo
”LEHMÄT SYNNYTTÄÄ MAITOA”
Sadutusprojekti päiväkodissa

Opinnäytetyö
KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Marraskuu 201

SISÄLLYS

	TIIVISTELMÄ	
	ABSTRACT	
1	JOHDANTO	1
2	LAATUKÄSITYS PÄIVÄHOIDON NÄKÖKULMASTA	4
3	LAPSILÄHTÖISYYS	7
4	LASTEN OMA KULTTUURI	8
5	SADUTTAMINEN	10
	5.1 Sadutus käytännössä	12
	5.2 Sadutuksen menetelmiä	14
	5.2.1 Perussadutus	14
	5.2.2 Ryhmäsadutus	15
	5.2.3 Aihesadutus	16
	5.3 Satujen kuvitus	16
	5.4 Sadutusdokumentointi	18
	5.5 Tekijänoikeus	19
6	SADUTUKSEN TULOKSIA	20
	6.1 Lapsinäkökulmasta	20
	6.2 Aikuisnäkökulmasta	23
7	SADUTUSMENETELMÄN HISTORIAA	25
8	TUTKIMUSMENETELMÄT	26
	8.1 Osallistuva havainnointitutkimus	26
	8.2 Narratiivinen tutkimus	27
9	PROJEKTIN SUUNNITTELU JA LÄHTÖKOHDAT	30
	9.1 Projektin suunnittelu	30
	9.2 Projektin tavoitteet	30
	9.3 Projektioorganisaatio	33
	9.4 Projektin lähtökohdat	34
10	PROJEKTIN TOTEUTUS	35
	10.1 Sadutus-interventiot	36
	10.1.1 Yksilösadutus	37
	10.1.2 Ryhmäsadutus	38
	10.1.3 Yksilösadutus	39
	10.1.4 Yksilösadutus	42
	10.1.5 Ryhmäsadutus	45
	10.1.6 Ryhmäsadutus	46
	10.1.7 Yksilösadutus	47
	10.1.8 Aihesadutus	49
	10.1.9 Yksilösadutus	50
	10.1.10 Ryhmäsadutus	52
	10.2 Valmis satukirja	53
11	TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN JA PROJEKTIN ARVIOINTIA	55
	11.1 Työskentelyvaiheiden arviointia	56
	11.2 Projektin hyöty päiväkodille	58
12	POHDINTA	61

LÄHTEET

LIITTEET

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Sosiaali- ja terveysalan yksikkö	Aika Marraskuu 2010	Tekijä Outi Uusitalo
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi ”LEHMÄT SYNNYTTÄÄ MAITOA” Sadutusprojekti päiväkodissa		
Työn ohjaaja Sirkka Huhtakangas		Sivumäärä [67 + 5]
Työelämäohjaaja Johanna Pisilä		
Opinnäytetyöni on lapset etusijalle asettava projekti, jossa käytin sadutusmenetelmää. Tarkoitukseni oli saada kuuluville lasten omat ajatukset ja ideat sadutuksesta, jolloin heidän itse tekemänsä kulttuuri saisi ansaitsemansa arvostuksen. Sitä tukemaan lopputuloksena syntyi lasten omista saduista ja kuvituksista koottu satukirja. Lisäksi tärkeänä tavoitteena oli saada päiväkodin henkilökunta innostumaan sadutuksesta, jotta se jäisi elämään päiväkodin arkeen. Sen seurauksena sadutuksesta seuraisi paljon hyvää, koska sadutus kehittää sekä lapsia että työntekijöitä monella tavalla. Lähdin liikkeelle tarkastellen päivähoitoa laadullisesta näkökulmasta, koska sadutuksen ajatellaan tuovan siihen lisää laadunäkökulmaa. Käsittelin myös ajatuksia lasten omasta kulttuurista sekä avasin sadutusmenetelmää, sen sovellettavuutta sekä historiaa. Tutkimusmenetelminä olen käyttänyt osallistuvaa havainnointitutkimusta sekä narratiivista tutkimusta sitä tukemassa. Projektin kulun olen kirjoittanut interventioittain aikajärjestyksessä, jolloin lukija saa selvemmän kuvan lapsiin kohdistuneista vaikutuksista sadutuksen myötä. Yleisin huomio oli lasten itsetunnon ja varmuuden kasvaminen. Muita onnistumisia oli aran lapsen avautuminen kuorestaan ja puhumattomuuden väistyminen sekä levottoman lapsen rauhoittuminen sadutuksen ajaksi. Lapset itse kokivat sadutuksen tärkeäksi hetkeksi päivässään. Projektissa tuli selvästi esille sadutuksen hyvät puolet ja soveltuvuus työmenetelmänä. Se, jääkö sadutus elämään päiväkodin arkeen, selviää vasta pidemmällä aikavälillä, mutta koen onnistuneeni, koska ainakin kiinnostus sadutusta kohtaan nousi päiväkodin henkilökunnan keskuudessa. Projekti toteutettiin yhteistyössä ylivieskalaisen yksityisen päiväkodin Vekarakulman kanssa vuonna 2010 kesän ja syksyn aikana.		

Asiasanat

laadukas varhaiskasvatus, lasten osallisuus, osallistuva havainnointi, sadutus, sadutuksen vaikutukset

ABSTRACT

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date November 2010	Author Outi Uusitalo
Degree programme Degree Programme in Social Services		
Name of thesis "COWS DELIWER MILK" Storycrafting project in kindergarden		
Instructor Sirikka Huhtakangas	Pages 67 + 5	
Supervisor Johanna Pisilä		
This thesis is a project, which gives priority to children by using story crafting method. My intention was to get the children's own thoughts and ideas heard with help of storytelling method. Then their self-made culture would get the respect that it deserves. To support it the result is the storybook of childrens own stories and drawigs. In addition, an important goal was to get the day care center staff excited about storytelling method, so that it would remain and live in the everydaylife of kindergarden. As a result, a storytelling method would result in a lot of good, story crafting would develop both children and workers in many ways. I started by viewing the day care from the qualitative point of view, because story crafting is thought to bring up the quality aspect. I also thought of children's own culture, and I opened the storytelling method, its applicability as well as history. The methods I used were participant observation research, and narrative research to support it. Project progress I have written in chronological order, so the reader gets a clearer picture of children and the effects of story crafting. The most common observation was that the children's self-esteem and confidence increase. Other successes were the opening of the child's delicate shell and getting the shy child to speak, as well as the troubled child's calming down in story crafting period. The children themselves felt that story crafting was important moment in their day. The project made clear that story crafting has good sides and it is suitable as a working method. Whether the story crafting will live in the kindergarden's everyday life, we will find out only in the longer term, but I feel that I have succeeded, because at least story crafting increased interest in day-care center among the staff. The project was implemented in collaboration with Ylivieska's private day care center, Vekarakulma during the summer and autumn in 2010.		

Key words

child focus, high-quality early childhood education,
participant observation, story crafting, the effects of story crafting

1. JOHDANTO

Astelin päiväkotiin ensimmäistä kertaa aikeenani saduttaa lapsiryhmää. Vastassa oli kuitenkin päiväkodin henkilökunta, joka pahoitellen sanoi, että taisin tulla turhaa. Ryhmän lapsista oli paikalla vain yksi, hyvin ujo Nea-tyttö. Henkilökunta sanoi, että he eivät usko Nean rohkenevan kertoa satua eikä sopivan sadutettavien ryhmään. Itsepintaisesti kuitenkin sanoin, että yritetään edes. Työntekijä meni kysymään Nealta, haluaisiko hän kertoa sadun tälle tädille. Nea ei vastannut vaan vetäytyi entisestään. En kuitenkaan antanut periksi vaan lähestyin varovaisesti itse Neaa ja kysyin, kertoisiko hän minulle sadun, jos kirjoittaisin sen ylös ja lopuksi lukisin hänelle. Sain vastaukseksi hennon nyökkäyksen.

Menimme sadutuskäyttöön annettuun huoneeseen, ja alkututusteluiden jälkeen Nea aloitti epävarmasti sadun omista kissanpennuistaan. Aihe oli hänen sydäntään lähellä, ja kirjasin jokaisen sanan ylös Nean nähden. Pikkuhiljaa ujous väistyi riemun tieltä, ja varmuus kerrontaan ja omiin taitoihin kasvoi jo ensimmäisen sadutuskerran aikana. Tämä oli projektini merkittävin hetki: nähdä sadutuksen välitön tulos, jonka kruunasi lapsen hymy tämän kuullessa oman satunsa luettuna.

MEILLÄ ON KISSOJA

Meillä on neljä kissanpentua. Keltaista, kaks mustaa ja yks epämustavalkoinen. Kaks moniväristä kissanpentua. Yks keltasesta emosta ja yks värikäs emo. Ne on kauniita. Yhet on vähä isompia, toiset vähä pienempiä. Käytiin peseen hampaat ja sitte käytiin kylpyhuoneessa kattoon niitä. Isi oli vielä töissä. Sitte ko ne on isoja, päästetään ulos. Vähä myyään pois. Kun nukuttiin ja tultiin hoidosta, yks kissa oli jo sängyn alla synnyttämässä. Ne oli sulosia. Emä oli hoitanu jo kauan. Muistan yhtenä päivänä kun Nelli söi ruokaa sen yhen toisen kissan kans, se ei sihiisy, mutta toisena päivänä sihiisi.

Ideani opinnäytetyöhön lähti monen mutkan kautta, eikä se ollut itsestään selvyys. Taideterapeuttinen näkökulma päiväkotityössä, johon myös sadutus liittyy osittain, oli ensimmäinen aiheeni opinnäytetyöhön. Siitä aiheesta oli kuitenkin hyvin

vaikeaa saada toteutettua opinnäytetyö, johon kaikki osapuolet olisivat olleet tyytyväisiä. Sen vuoksi valitsin aihekseni sadutuksen. Sadutin viittä päiväkotilasta samalla havainnoiden ja haastatellen. Lopputulokseksi syntyi lasten omista saduista ja lasten itse kuvittamista piirroksista satukirja.

Satu merkitsee lapselle enemmän kuin aavistammekaan. Satu on lapselle sielun ravintoa. Bruno Bettelheim (1985, 15) ajattelee satujen välittävän lapselle viestiä, että elämässä tulee eteen vastoinkäymisiä, mutta niistä on mahdollisuus selvitä. Aito satu auttaa kohtaamaan ihmisyyden perusehtoja, kuten syntymän, kuoleman ja ihmisyyden rajallisuuden. Hyvän ja pahan eron oppiminen on lapsille helppo tapa oppia satujen maailman kautta. (Karila, Kinon & Virtanen 2001, 97 - 98.)

Sadutus käytännössä tapahtuu niin, että saduttaja kertoo sadutettavalle, että hän kuuntelee ja kirjaa tarinan sellaisena, kuin se kerrotaan. Hän kirjaa kuullun tarinan sana sanalta ylös. Kun tarina on valmis, saduttaja lukee sen ääneen ja korjaa tarinaa, jos sadutettava lapsi niin haluaa. Saduttaja ei ennakoiki eikä ohjaa keskustelun kulkua eikä myöskään arvioi sitä jälkeenpäin. Kertoja saa päättää itse, mitä ja miten hän haluaa kertoa ja mitä jättää kertomatta. Sadutus perustuu ajatukseen, että jokaisella yksilöllä ikään, sukupuoleen, kulttuuriin koulutustasoon tai vammaisuuteen katsomatta on sanottavaa ja että jokainen, myös pieni lapsi, osaa pukea ajatuksensa sadun tai tarinan muotoon. Tärkeää on myös se, että sadutuksen avulla saadaan mahdollisuus kuulla jokaisen ainutlaatuiset kokemukset ja päästä osalliseksi ihmisen sisäiseen dialogiin. (Karlsson 2000; Rantula 2008; Hohenthal-Antin 2009, 87 - 88.)

Olen omassa työssäni perhekodilla saduttanut eri-ikäisiä lapsia, jolloin huomasi myös, kuinka vaikuttava ja tarpeellinen menetelmä on. Olin aivan hämmentynyt huomattessani vaikutukset. Myös oma innostukseni nousi aivan uusiin asteisiin tutustuessani aiheeseen myös näin käytännössä. Sadutus perhekotityössä hyvin vaikeiden ja raskaiden taustojen vuoksi oli mielestäni kuitenkin liian syvälle menevää ja enemmänkin juuri sitä terapeutista toimintaa, johon en halunnut ainakaan vielä ammatillisen kasvuni alkuvaiheessa mennä projektin muodossa. Sekin tosiasia, että tunnen perhekodin lapset, olisi voinut kääntyä minua vastaan,

koska ennakkoasenteet ja -tiedot väistämättä vaikuttavat lopputulokseen ja tulkinnan vaara on suurempi.

Projektin tein yhteistyössä yliveskalaisen päiväkodin, Vekarakulman, kanssa. Vekarakulma on 42-paikkainen päiväkotikoti, joka on ollut toiminnassa noin vuoden. Vekarakulma on yksityinen päiväkotikoti. Päiväkotikoti toimii Jokilaakson Kotipalvelu Ky:n alla, jonka johtaja Jussi Tuomisto tarttui innokkaasti ideaani.

Sadutus ei ole liian laaja aihe: se on yksi kätevä työväline, jota on helppo soveltaa omaan käyttöön. Sovellettavuuskin antaa sille mielestäni lisäarvoa. Sadutus sopii niin aikuisille kuin lapsillekin, sitä voi tehdä ryhmässä tai kahden kesken ja sen voi muokata omanlaiseksi sopimaan omaan arkeen. Työssäni keskityin kuitenkin lasten saduttamiseen. Yksi tavoitteistani olikin saada sadutus juurtumaan myös Vekarakulmaan pysyväksi toimintatavaksi, sekä lapsiin että aikuisiin. Halusin projektillani saada päiväkotiin tuotua sadutuksen sellaisessa muodossa, että se sopii juuri tähän päiväkotikotiin ja sen arkeen. Uskon tästä olleen hyötyä myös innoittajana päiväkodin henkilökunnalle ja lapsille satujen uudenlaiseen maailmaan.

2. LAATUKÄSITYS PÄIVÄHOIDON NÄKÖKULMASTA

Laki määrittelee päivähoidon kuuluvan lapsille, jotka ovat oppivelvollisuusikää nuorempia tai joiden kohdalla erityiset olosuhteet niin vaativat eikä muuta hoitoa ole järjestetty (Laki lasten päivähoidosta 36/1973). Päivähoidon tulee tarjota tukea kodille lapsen kasvatuksessa sekä yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Lisäksi päivähoidon tehtäviä ovat turvallisten ja jatkuvien ihmissuhteiden luominen, lapsen kehitystä tukevan toiminnan järjestäminen ja yksilöllisyyden huomioivan suotuisan kasvuympäristön järjestäminen. Päivähoidon tehtävänä on myös edistää lapsen sosiaalista, fyysistä ja tunne-elämän kehittymistä sekä tukea älyllistä, eettistä, esteettistä ja uskonnollista kasvatusta samalla huomioiden lapsen yksilölliset tarpeet. (Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta 304/1983.)

Laatu-käsite on alun perin lähtöisin teollisuudesta ja yritys-elämästä. Laatu-ajattelua ei aivan ongelmitta voida liittää lasten kanssa työskentelyyn. Usein puhuttaessa laadukkaasta päivähoidosta viitataan sillä ulkoisiin seikkoihin, kuten henkilökunnan määrään ja pysyvyyteen sekä koulutustasoon. Sisällöllinen laatu on jäänyt vähemmälle huomiolle. (Karlsson 2000, 48 - 49.) Mielestäni sadutus tuo juuri tätä sisällöllistä laatua päiväkotiiin.

Liisa Karlssonin (2000) mukaan laatua ei voida määritellä pelkästään asiakastyytyväisyyden perusteella, vaan pitää ottaa huomioon myös työntekijän näkökulma, hänen ammattitaitonsa ja kokemuksensa. Myös vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan yhteistyö tuo laatua päiväkotiiin. (Karlsson 2000, 50.) Aulikki Kananoja (1997) on myös sitä mieltä, että vastavuoroisuus asiakkaan eli tässä tapauksessa lasten ja vanhempien sekä päiväkodin kesken on hyvin tärkeää. Tällöin molemmat osapuolet vaikuttavat tulokseen, joten heillä on yhteinen vastuu. Asiakkaan tulisi olla kumppanina eikä toimenpiteiden kohteena. ”Kun asiakas ja ammattilainen toteuttavat yhteistä tehtävää, kuten lasten päivähoidossa, tulisi palautteen kulkea yhtenä osana yhteistyötä.” (Kananoja 1997, 115 - 117.) Alasuutari (2003) pitää jatkuvaa yhteistyötä vanhempien kanssa ammattilaisen työn perustana. Lapsen elämän kokonaisuuden tavoittaminen vaatii

paitsi tiedon lapsilta itseltään, myös heidät hyvin tuntemilta vanhemmiltaan. Kun lapsi aloittaa kerhon, päiväkodin tai koulun, olisi tärkeää selvittää niin lapsen kuin vanhempienkin odotukset ja toiveet. (Alasuutari 2003.)

Jotta lapsi oppisi ja kasvaisi mahdollisimman hyvin, ammattilaisen täytyy olla aidosti ja aktiivisesti kiinnostunut lapsesta ja lapsen tavasta hahmottaa asioita. Ammattilaiselta itseltään vaaditaan jatkuvaa oppimista, pohtimista, kyseenalaistamista ja uuden luomista. Kasvattaja on lapselle uuden tiedon ja kulttuurin aktiivinen tuottaja, jonka täytyisi ottaa huomioon myös lapsen välittämä tieto ja kokemus työn toteutukseen, arviointiin ja kehittämiseen. ”Siksi ammatillisuus edellyttää herkkiä tuntosarvia, suuria korvia ja tarkkoja silmiä, leikillistä mieltä sekä oman työn kehittämistä.” (Karlsson 2003, 33.) Mielestäni sadutus auttaa ammattilaista ymmärtämään paremmin lapsen tapaa hahmottaa asioita sekä mahdollistaa lapsen osallisuuden myös päiväkodin arjessa.

Kun aikuinen aidosti kuuntelee lasta, nousee esille paljon tietoa itse lapsista. Lasten kertoma nostaa esille paljon uusia toimintaideoita. Tällöin lapsia ei jatkuvasti arvioida ja toiminta perustuu lapsen tarpeisiin eikä lapsen puutteisiin. Kohtaava ja kumppanuuteen perustuva toimintakulttuuri on vastavuoroista, jolloin sekä aikuiset että lapset ovat aktiivisia toimijoita sekä kulttuurin ja tiedon tuottajia. Toiminta ja tavoitteet rakentuvat sekä lasten että aikuisten osaamisesta. (Karlsson 2003, 38.)

Taidekasvatus kuuluu myös päiväkotiin. Taide itsessään toimii lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen edistäjänä ja persoonallisuuden rikastuttajana. ”Taide kuuluu kaikille, ja jokaisella lapsella pitäisi olla mahdollisuus taiteellisen elämyksen tuomaan mielihyvään, nautintoon sekä taiteelliseen toiminnallisuuteen ja yksilöllisiin fantasiamaailmoihin.” (Tarkkonen & Sassi 2005, 11.)

Kun lapselle antaa erilaisia välineitä, hän lähes poikkeuksetta alkaa piirtää, maalata, muovailia ja rakentaa. Sitä kautta lapsi kokee, tutkii, etsii ja löytää. Taiteen toteuttaminen on lapselle löytöretki omaan minään ja ympäristöön. Taiteen avulla lapsi voi jäsentää ja tutkia maailmaa sekä kommunikoida. Kuva on aina viesti, jota muut voivat tarkastella ja tulkita. Lapsella on sisäänrakennettu kyky

motivoitua, koska taiteen tekeminen tuottaa iloa, mutta aikuisen tuki, kiinnostus ja opetus kasvattavat motivaatiota entisestään. Lapselle voi olla helpompaa tallettaa ajatuksiaan ja kokemuksiaan taiteen muotoon, jos hänellä on aikuinen rohkaisemassa ja auttamassa. (Tarkkonen ym. 2005, 28.)

3. LAPSILÄHTÖISYYS

Lapsilähtöisyydestä puhuttaessa varhaiskasvatuksen yhteydessä tarkoitetaan yleensä lapsen aitoa kuulemistä ja lasten oman kulttuurin esiin tuomista (Kinos 2001, 33 - 34). Kallialan (2009, 19) mukaan lapsilähtöinen ajattelumalli asettaa lapsen tarpeet etusijalle korostaen jokaisen lapsen yksilöllisyyttä. Uskon sadutuksen olevan oiva keino toteuttaa lapsilähtöisyyttä mitä parhaimmalla tavalla. Lapsilähtöiseen ajattelumalliin kuuluu myös usko siihen, että lapsella on kyky olla omien kasvu- ja oppimisprosessiensa aktiivinen rakentaja, jolloin lapsi siis oppii omien kokemusten ja ajattelun kautta (Kinos 2001, 30, 38).

Lapsilähtöisyyttä on tulkittu useista eri näkökulmista. Lapsilähtöisyyden voidaan ajatella olevan sitä, että lapselta kysytään ensin, mitä hän haluaa, ja annetaan se sitten hänelle. Tämä ei kuitenkaan ole lapselle eduksi, vaikka hänen tarpeensa tyydyttyikin hetkellisesti. Lopulta lapsi saa tällä tavalla vallan ja aikuisesta tulee heikompi osapuoli. Se myös johtaa siihen, että lapsi ei tunne enää oloaan turvalliseksi eikä aikuista luotettavaksi. (Tahkokallio 2001, 49 - 53.) Lapsilähtöisessä toiminnassa aikuisen rooli on todella tärkeä. Aikuinen kantaa lopulta vastuun siitä, miten toimitaan. ”Lapsilähtöisyys pyrkii lapsen ja aikuisen yhteiseen päätöksentekoon, eikä täysin aikuisuudesta luopumiseen. Sen ajatellaankin olevan lapsen kiinnostuksenkohteisiin pohjautuvaa vuorovaikutusta ja toimintaa lapsen ja aikuisen välillä.” (Kinos 2001, 33 - 34.)

4. LASTEN OMA KULTTUURI

Lapsi on leikin, tiedon ja tarinakulttuurin tuottaja jo hyvin pienestä pitäen. Nykyään pidetään tärkeänä lasten ja koululaisten oppimaan oppimisen taitoja. Tällä hetkellä tilanteet niin koulussa kuin kotonakin menevät aikuisen ohjaamina. Meidän olisi löydettävä ne oppimistavat, jotka ovat lapsille luonnollisia: leikki, ilo, vastavuoroisuus ja itse toimiminen. Vasta viime aikoina on alettu pohtia, miten käyttää hyväksi lapsen spontaaneja tapoja tuottaa tietoa, oppia ja luoda uutta sekä miten saada lapsilähtöisesti heidät mukaan toimintaan ja sen kehittämiseen. (Karlsson 2003, 28.)

Lapsen tuottaessa uutta tietoa hän samanaikaisesti oppii, opettaa ja leikkii. Tiedon tuottaminen synnyttää myös uusia oivalluksia, yllättäviä yhdistelmiä ja erilaisia näkökulmia. Konkreettisesti se tarkoittaa esimerkiksi kulttuuria, keksintöjä, käsitteitä, satuja, tarinoita, tanssia, sävellyksiä, kuvia, rakennelmia ja lukematon määrä leikkejä. Nämä ovat myös tehokkaimpia oppimisen strategioita, kun on kyseessä lapsi. (Karlsson 2003, 28.)

Puhuessamme lasten kulttuurista tällä yleensä tarkoitamme aikuisen lapsille tekemää kulttuuria. Lasten kirjat, lasten teatteri, lasten laulut, lasten elokuvat - - kaikki on aikuisten tekemää. Kulttuuritoimintaan lapset osallistuvat aikuisten johdolla, jolloin lapsen oma luovuus jää usein huomaamatta. Usein tämä tarkoittaa kulttuuriperinteiden opettamista ja siirtämistä aikuisilta lapsille. Tästä esimerkkinä ovat musiikkikoulut, kuvataidekoulut ja erilaiset järjestöt. Myös päiväkodit ja koulut ovat merkittäviä kulttuurin siirtäjiä. (Karlsson 2003, 29; Karlsson 2000, 87.)

Valitettavasti aikuisten tuottamalla lasten kulttuurilla on myös varjopuoli. Päivähoidon ammattilaiset ovat viime aikoina tuoneet esiin huolenaiheen, etteivät lapset enää osaa leikkiä tai että aikuisten maailma tiedotusvälineiden ja markkinoinnin kautta tulee aikaisemmin kuin ennen osaksi lasten elämää. Tämä rajoittaa lasten oman vilkkaan mielikuvituksen käyttöä, ja se heijastuu myös oppimiseen. (Karlsson 2000, 85 - 87.)

Aikuisten luoman lasten kulttuurin lisäksi lapsilla on omaa, erittäin rikasta kulttuurituotantoa. Tällaista ovat esimerkiksi leikit, pelit, tarinat, tanssit, piirustukset ja maalaukset. Lasten oma tuottama kulttuuri on jäänyt aikuisten tuotosten varjoon, eikä sitä ole arvostettu. Myös sen monimuotoisuus jää usein aikuisilta huomaamatta. Lasten omaa kulttuuria ei ole juurikaan tallennettu arvostuksen puutteen vuoksi. Aikuisten pitäisi muistaa, että lasten on vaikea itse tallentaa kulttuuriaan, siihen he tarvitsevat apuamme. Lapsen luovuuden ei tarvitse olla vain häntä itseään varten, vaan siitä voivat nauttia myös muut lapset sekä aikuiset. (Karlsson 2003, 29; Karlsson 2000, 85 - 87.) Monet ammattilaiset, etenkin pienten lasten kanssa työskentelevät, kertovat, että lapset jaksavat kuunnella toistensa kertomuksia pidempään kuin aikuisten tekemiä satukirjoja. Tämä osoittaa myös lasten oman kulttuurin omaleimaisuutta ja tärkeyttä lapsille itselleen. (Karlsson 1999, 99.)

5. SADUTTAMINEN

Sadutettava eli kertomuksen kertoja on lapsi, nuori, aikuinen tai vanhus (Karlsson 2003, 12).

Saduttaja on kirjaaja eli aktiivinen kuuntelija ja sadutukseen innostaja (Karlsson 2003, 12).

Sadutusmenetelmässä aikuinen sanoo lapselle tai lapsiryhmälle: ”Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat.” (Karlsson 2003, 44.) Monika Riihelän kehittämässä sadutusmenetelmässä ideana on kirjata ylös sadutettavan vapaasti kertoma satu. Saduttaja on neutraali kuuntelija eikä millään tavoin ohjaa sadun kulkua. (Hohenthal-Antin 2009, 82 - 83.)

Satu-sanalle ei ole yhtä oikeaa määritelmää. Sadutuksen hienoja puolia on se, että kertoja määrittelee itse oman satunsa. Se voi olla mitä tahansa kolmen sanan tarinan ja pienen kirjan väliltä. Sadulla ei tarvitse olla kirjallisuudesta tuttua rakennetta, vaan se voi olla myös runo, näytelmä tai tositarina. Satujen sisältöä ei myöskään voi etukäteen määritellä. Joskus kertomuksessa tapahtuu hirveitä, joskus se on hauska humoristinen tarina. (Karlsson 2003, 46.)

Ihmisillä on ollut kautta aikojen ollut tapa tuoda tuntemuksia esiin kertomusten kautta. Sadutuksessa on läsnä tämä ihmiskunnan tarinaperinne. (Karlsson 2003, 29.) Sadutuksen perusajatus on, että jokaisella yksilöllä ikään, sukupuoleen, kulttuuriin, koulutustasoon tai vammaisuuteen katsomatta on sanottavaa. Jokainen ihminen pienestä lapsesta vanhukseen osaa kertoa ajatuksiaan sadun muodossa. (Hohenthal-Antin 2009, 87 - 88.) Sadutuksen lähtökohta on, että jokainen ihminen osaa kertoa tarinoita, sillä jokaisella meistä on kokemuksia, ajatuksia ja kertomuksia, joita ei ole kukaan muulla (Kiisto ym. 2004, 16). Suomen perustuslaki ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimuskin takaa lasten ja nuorten oikeuden omiin mielipiteisiinsä ja kuulluksi tulemiseen (Karlsson ym. 2006, 7). ”Kertomista ei tarvitse opettaa kenellekään. Jokaisella on ajatuksia ja oma sisäinen maailmansa,

josta kertomukset kumpuavat. Jokaisella on jotain kerrottavaa.” (Karlsson 2003, 46.)

Sadutus-menetelmä on monipuolinen työväline, jota voi käyttää kaiken ikäisten kanssa, pienistä lapsista ikäihmisiin. Tarvitaan vain saduttuttajan rohkeutta kuunnella ja vastaanottaa satu. (Karlsson 2003, 145.) Helppokäyttöiseksi sadutuksen tekee se, että sitä voi käyttää lähes missä vain: kotona, mummolassa, päiväkodissa, koulussa, sairaalassa, vanhustenhuollossa ja aikuiskoulutuksessa. (Karlsson 2003, 9 - 10.)

Sadutuksessa on tärkeää vuorovaikutustilanne, jossa aikuinen arvostaa lasta kuuntelijan ja tallentajan roolissa. Silloin kuullaan myös toisen ainutlaatuiset ajatukset, tunteet ja kokemukset. Se auttaa ymmärtämään lapsen mielessä liikkuvia ajatuksia ja näkökulmia. Sadutuksessa ajatukset muuttuvat arvokkaiksi, kun niitä kuunnellaan ja kirjataan muistiin. (Rantula 2008; Hothental-Antin 2009, 87 - 88; Karlsson 2003, 29 - 30; Karlsson 2003, 110.) Vaikka sadutuksessa päästään hyvin lähelle lasta, lapsen turvallisuuden tunne säilyy, koska sadutuksessa on lupa vaieta siitä, mistä ei halua kertoa. Vaikeistakin asioista kerrottaessa turvallisuuden tunne säilyy, koska kerronta tapahtuu sadun maailmassa. Tällöin lapsi voi kertoa itselle tärkeistä asioista ja säilyttää samalla koskemattomuutensa. (Karlsson 2003, 29 - 30.)

Sadutuksessa perinteinen varhaiskasvatuksen pedagogiikka kääntyy pääläelleen, sillä lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus etenee nyt lapsesta aikuista kohti. Sadutustilanteessa edetään lapsen kerronnan mukaan. Aikuisella on kuitenkin suuri rooli sadutustilanteessa, sillä hänen on kyettävä luomaan hyväksyvä ja turvallinen ilmapiiri, jotta toimiva vuorovaikutus saavutetaan lapsen ja aikuisen välillä. (Kiisto & Krusius 2004, 17 - 19.)

Kaikille ihmisille, myös pienille lapsille, on tärkeää, että heidän ajatuksiaan kuunnellaan ja he voivat tuntea voivansa vaikuttaa ympäristöön, jossa he elävät. Usein lapsille ja nuorille kerrotaan ja neuvotaan, miten toimia ja mitä sanoa. Tällöin lapsella ei ole tilaisuutta kertoa omia ideoita ja tärkeitä ajatuksia, eikä niiden julki tuomiseen ole totuttu. Silloin lapsesta tuntuu, ettei ole mitään tärkeää

sanottavaa, vaikka ilmaantuisikin tilaisuus oman mielipiteensä esittämiseen. Aikuisilla on kyllä halua kuunnella, mutta aikaa tai tapaa siihen ei kiireessä löydy. Lasta voi kuunnella monin tavoin. Yleensä kuulemme, mutta emme pysähdy aktiivisesti kuuntelemaan. Lapsen kertomasta jää helposti mieleen ne asiat, jotka kiinnostavat itseä tai joita odotamme kuulevan. Kun kuuntelee asettumalla toisen asemaan, ei enää kuule sitä, mitä haluaa kuulla, vaan sen, mitä toinen haluaa kertoa. Sekä aktiivinen kuunteleminen että toisen asemaan asettuminen vaatii totuttelua. (Karlsson ym. 2006, 7.)

Lapsi kokee itsensä arvokkaaksi sadutuksen ansiosta, koska sadutuksen käyttö osoittaa lapselle, että aikuista kiinnostaa hänen ajatuksensa ja tunteensa. Lapselle on tärkeää myös se, että hän saa itse päättää, mistä ja millaisen tarinan hän haluaa kertoa. Kun satu jaetaan yhteisesti ja säilytetään, lapsi huomaa, että hänen kertomuksensa ja niiden tuoma tieto on tärkeää ja merkityksellistä. Säännöllinen sadutus muuttaa lasten kanssa toimijoiden tapaa suhtautua lasten esiin tuomiin ajatuksiin. Ja niin lapset voivat luottaa siihen, että heidän aloitteensa otetaan vakavasti erilaisissa tilanteissa. (Karlsson 2003, 44; Karlsson 2003, 110.) Sadutusmenetelmässä toteutuu asiakaslähtöisyys kauniilla tavalla Hothental-Antinin (2009, 87 - 88) mukaan.

”Sadutus ei ole vain aikuisen tekemä tehtävä lapselle vaan vastavuoroinen tapahtuma lapsen ja aikuisen kesken.

Sadutus ei ole vain lasten omaa kulttuuria ja tiedon tuottamista, vaan myös paneutuvaa kuuntelua ja vakavasti ottamista.

Sadutus ei ole vain tuottamista, vaan ajatusten aktiivista vastaanottamista ja niiden eteenpäinviemistä.” (Karlsson 2003, 13.)

5.1 Sadutus käytännössä

Sadutusta voi toteuttaa käytännössä missä vain. Päiväkoti on kuitenkin loistava ympäristö sadutukselle. Lasten ei tarvitse olla entuudestaan tuttuja, vaan saduttaa

voi täysin vierastakin lasta. Työntekijä tutustuu nopeasti ja hyvin henkilökohtaisella tavalla lapseen sadutuksen kautta, ja samalla lapset saavat mahdollisuuden tutustua turvallisesti toisiinsa. (Karlsson 2003, 44.)

Uusienkin työntekijöiden on helppo ottaa käyttöön sadutusmenetelmä. Aikuinen oppii menetelmän parhaiten lapsilta käytännössä toimimalla ja kokeilemalla. Saduttaminen sujuu luontevasti jo muutamien kertojen jälkeen. Se vaatii vain hiukan rohkeutta, jotta uskaltautuu tarinan ja hetken vietäväksi ja antaa kontrollin lapselle. Kokenutkin saduttaja oppii jatkuvasti uutta, koska jokainen tilanne ja lapsi on erilainen. Saduttajalta vaaditaan vain todellista halua ja kiinnostusta kuunnella lasta. Kertoessaan satua lapsi saa myös aikuisen huomion täysin itselleen. (Karlsson 2000, 126; Karlsson 2003, 44.)

Sadutus lähtee käyntiin siitä, kun saduttaja eli tarinan kirjuri kertoo sadutettavalle olevansa vain kuuntelemassa ja kirjaamassa tarinan juuri sellaisena, kuin se kerrotaan. Kertomukseen merkitään sopimuksen mukaan esimerkiksi lapsen nimi, ikä, kerrontapaikka, päivämäärä, kirjaaja ja muut kuulijat. Kirjaaminen tehdään aina avoimesti ja kertojan luvalla. Kirjuri kirjoittaa tarinan sana sanalta ylös lapsen nähden, jolloin lapsi voi seurata oman puheensa muuttumista kirjoitetuksi kieleksi. Saduttaja ei korjaa kertojan ”virheitä” tai muokkaa tekstiä, ei ennakoiki eikä ohjaa keskustelun kulkua eikä arvioi satua jälkeinpäin. Kertoja päättää itse, mitä ja miten hän haluaa kertoa ja mitä jättää kertomatta. Lopuksi saduttaja lukee tekstin ääneen ja korjaa tarinaa, jos sadutettava niin haluaa. (Karlsson 2003, 29 – 30; Karlsson 2003, 117; Karlsson ym. 2006, 7; Hothental-Antin 2009, 87 - 88.)

Koko sadutustapahtuman aikana on tärkeää, että aikuinen viestittää lapselle olevansa kiinnostunut hänen maailmastaan ja olevansa kiinnostunut hänen mielipiteistään. Lapsen olisi hyvä saada kokemus arvostettuna olemisesta. Se innostaa ja vahvistaa itseluottamusta omia ajatuksia ja näkemyksiä kohtaan. Samalla lapsen ominainen aloitteellisuus ja usko omaan kykyynsä oppia säilyvät ja vahvistuvat. (Karlsson 2006, 44.)

Lasten sadut ovat tulvillaan erilaisia tapahtumia. Ihmisten lisäksi saduissa esiintyy usein eläimiä, mielikuvitushahmoja ja elokuvien tai pelien sankareita. Lapsen

elämän ilot ja surut tulevat ilmi sadussa. Huumorillakin on todella tärkeä osuus lasten kertomuksissa. Aikuiset eivät useinkaan huomaa tätä, elleivät pysähdy tarkkailemaan, miten lapset itse reagoivat ääneen luettuihin satuihin. (Karlsson 2003, 31.)

Sadutusmenetelmä on luottamuksellinen tapa tuoda ajatuksiaan esiin. Joskus lapset kokeilevat saduttajan luotettavuutta kertomalla rivoja ja räävittämiä tarinoita. He kokeilevat, pitääkö aikuinen lupauksensa ja kirjoittaako kaiken ylös. ”Rumat” tarinat ovat toisaalta myös osa lasten kulttuuria. (Karlsson 2000, 126.)

Hyvin monille saduttajille on jäänyt lähtemättömästi mieleen ensimmäinen sadutustapahtuma. He muistavat intensiivisen läheisyyden tunnelman ja sen, miten tärkeänä lapset ovat kokeneet tapahtuman. Lapsille tärkeää on heidän kertomustensa arvostaminen, kun se kirjataan ylös huolellisesti ja jaetaan yhdessä kaikkien kuultavaksi. (Karlsson 2003, 47.)

5.2 Sadutuksen menetelmiä

Sadutusmenetelmää on helppo soveltaa sopivaksi omaan työhönsä. Sitä voi käyttää joko yhden lapsen kanssa tai lapsiryhmien kanssa työskennellessä. Useat saduttajat käyttävät molempia muotoja, koska yksin sadun kertominen ja ryhmäsadutustilanteet eroavat toisistaan. Kahden kesken oleminen lapsen kanssa tuo enemmän intiimiyttä ja läheisyyttä kuin ryhmässä kerrottu satu. Ryhmäsadutus taas tuo yhteisöllisyyttä ja laajempaa näkökulmaa satuihin. Aihesadutus on myös yksi tapa soveltaa sadutusmenetelmää, ja sen sisältäkin löytyy useita tapoja löytää juuri siihen tilanteeseen oikea aihe. Satu siis lähtee rakentumaan ensiksi sovitusta aiheesta. (Karlsson 2003, 47, 70.)

5.2.1 Perussadutus

”Perussadutus on lapsen tai aikuisen tarinan kirjaamista sana sanalta avoimesti, saduttajan nähden ja ilman annettua aihetta, arviointia tai tulkintaa. Saduttaja

lukee aina kertomuksen sadutettavalle, joka saa halutessaan muuttaa sitä.” (Karlsson 2003, 12.)

Perussadutustilanteessa lapsi on kahden kesken aikuisen kanssa. Tällöin lapsi saa kokea tärkeän kahdenkeskisen hetken aikuisen kanssa. Lapsi kokee olevansa erityinen ja tärkeä, koska aikuisella on aikaa kuunnella vain häntä. Läheisyyden tunne ja luottamus, joka syntyy perussadutuksessa, on hyvä pohja yhteistyölle aikuisen ja lapsen kesken. (Karlsson 2003, 44, 47, 70; Hothental-Antin 2009, 87 - 88)

5.2.2 Ryhmäsadutus

Ryhmäsadutus on sadutusta samoilla periaatteilla, mutta vain suuremmalle lapsimäärälle kerrallaan. Se sopii erityisen hyvin päiväkoteihin. Ryhmässä kerrottu satu luo yhteisöllisyyttä ja lapsilla on mahdollisuus tutustua toisiin lapsiin turvallisesti. Säännöllinen sadutus tuo myös uusia ulottuvuuksia toiminnan suunnittelulle. Haastettakin ryhmäsadutuksessa on, koska yhteisen tarinan syntyminen edellyttää kaikkia tyydyttävän juonen löytymistä. (Karlsson 2003, 70.) Suuressa ryhmässä yksittäiselle lapselle ei löydy tilaa esittää omaa näkökulmaansa. Jos ryhmä on sopivan pieni, jokaiselle lapselle löytyy mahdollisuus ja aikaa kertoa omista ajatuksistaan. (Karlsson 2003, 85.)

Ryhmässä oleminen ja satujen kertominen on hyvin luonteenomaista lapselle. ”Lapset hakeutuvat luontaisesti pienryhmiin. Pirkko Niirasen väitöstutkimuksessa (1995) tuli esiin, että niin arat kuin rohkeatkin lapset hakeutuvat päiväkodin vapaassa toiminnassa enintään viiden lapsen ryhmiin. Kun lapset saavat itse valita, he viettivät 90% ajasta toisten lasten lähettyvillä, yksin tai aikuisen kanssa vietettiin hyvin vähän aikaa.” (Karlsson 2003, 85.)

Tutkimuksissa ja kokeiluissa on havaittu parhaiten toimiviksi neljän hengen ryhmät. Tällöin jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua. Jokaisessa ryhmässä olisi hyvä olla sekä tyttöjä että poikia, jotka ovat kiinnostuneet erilaisista asioista. Lapsien ei tarvitse myöskään olla samalla kehitysasteella. Tällä tavalla

lasten toiminnassa ja keskusteluissa nousee esiin mahdollisimmat monenlaisia näkökulmia ja lapset innostavat toinen toisiaan. Aikuisen olisi aina hyvä valita ryhmät, jotta kukaan lapsista ei tuntisi oloaan hylätyksi ryhmästä ulosjäämisen vuoksi. (Karlsson 2003, 85.)

Ryhmässä on aina perustamisen jälkeen ryhmäyttämävaihe, jonka aikana lapset tutustuvat toisiinsa. Samalla muodostuu ryhmälle ominaiset toimintatavat. Ryhmien olisi hyvä olla pysyviä, koska ryhmä toimii parhaiten sen jälkeen, kun jokainen lapsi on löytänyt oman paikkansa ryhmästä ja tuntee toisten lapsien tavan toimia. Ryhmän ollessa pysyvä edellisellä kerralla pohditut asiat jäävät muistiin ja niistä voidaan seuraavalla kerralla jatkaa tarvittaessa. Ryhmä on aina uusi, kun siihen liittyy uusi jäsen tai vanha jää pois. (Karlsson 2003, 86 - 87.)

5.2.3 Aihesadutus

Aihesadutus on saduttamista yhdestä sovitusta aiheesta. Tässäkin tilanteessa yleensä kertoja tekee aloitteen siitä, mistä haluaa kertoa. (Karlsson 2003, 12.) Saduttaja voi myös kysyä lapselta, liittyykö tekeillä olevaan maalaukseen, savityöhön tai tanssiin jokin satu. Aihesadutukseen kannattaa siirtyä vasta useiden sadutuskertojen jälkeen, kun ollaan saatu jo luotua kuunteleva ja luotettava suhde lapsen ja aikuisen välille. (Karlsson 2003, 47.)

5.3 Satujen kuvitus

Kuvataide on lapselle mielikuvitusleikkiä, jossa kaikki on sallittua ja mahdollista. Lapsi voi luoda piirtämällä ja maalaamalla täysin omaan mielikuvitukseensa pohjautuvia uusia maailmoja. Mielikuvituksen ja taiteen kautta lapsi voi myös käsitellä turvallisesti todelliseen elämään liittyviä tunteitaan ja ajatuksiaan sekä tuoda niitä näkyviksi. (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2001, 6.) Kuvallinen ilmaisu ei siis ole lapselle vain ajanvietettä, vaan luontainen tapa tutustua itseensä ja ympäristöönsä (Hakkola, Laitinen & Ovaska-Airasmaa 1991, 12-13).

Taiteella on koettu olevan paljon hyviä vaikutuksia lapsen kasvulle ja kehitykselle. Taide vahvistaa niin lapsen emotionaalista kuin sosiaalistakin kasvua. Kuvittamisen myötä lapsen itsetunto ja itseilmaisuus kehittyvät onnistumisen kokemusten kautta. Epäonnistumiset, tunteiden hallitseminen tai niiden voittaminen luo myös uskoa omaan kykyihinsä. Joskus lapsen tekemä kuva kertoo enemmän kuin sanallisesti tuotettu viesti, koska lapsella ei aina ole kykyä ilmaista itseään verbaalisesti. Omia ajatuksiaan on helppo jakaa taiteen kautta. Taide mahdollistaa sanattoman keinon ilmaista tunteita, kokemuksia, unelmia, pelkoja ja kuvitelmiä. Kuvallisesti työskennellessä lapsi voi käsitellä omia tunteitaan turvallisesti. (Tarkkonen ym. 2005, 32; Hothental-Antin 2009, 24 - 25.)

Ongelmien ratkaisu ja valintojen teko ovat aina olennainen osa kuvallista ilmaisua. Lapsen rohkeus ja itsetunto kehittyvät, jos lapsi saa itse tehdä taiteessa omat ainutlaatuiset ratkaisunsa omien kokemustensa ja näkemystensä pohjalta. Aikuisen tulisi kunnioittaa lapsen omaa ongelmanratkaisukykyä kuvataiteessa, sillä juuri kunnioituksen ja hyväksynnän kautta lapsi oppii luottamaan omaan kykyihinsä ja hänen itsetuntonsa kehittyvät. Kuvataiteen tekemiselle olisi hyvä luoda hyväksyvä ilmapiiri, joka innostaa ja kannustaa lasta toiminnassaan. Erilaisia ilmaisutyyliä tulisi korostaa ja poikkeuksellisia ratkaisuja puolustaa, jotta lapsi saa rohkeutta toteuttaa itseään. (Hakkola ym. 1991, 10, 69.)

Taidetta tehdessä ei ole ainoastaan kyse lopputuloksesta, vaan koko prosessista. Prosessi nousee juuri tärkeimmäksi pienten lasten kohdalla, tekemisen riemu ja siitä koituva ilo korostuu, eikä lapsi aseta korkeita odotuksia lopputulokselle. (Tarkkonen ym. 2005, 29-30.) Taiteellinen lahjakkuus ei ole lapsille kuvallisessa ilmaisussa tärkeää, vaan olennaista on, että kuvat esittävät heidän mielestään heidän tarkoittamiaan asioita. Lasten kuvallisen ilmaisun kohteet ja aiheet ovat usein konkreettisia ja jollakin tavoin heidän omaan kokemusmaailmaansa ja elämäänsä liittyviä. 4 - 6-vuotiailla lapsilla on yleensä myös erittäin vilkas mielikuvitus, josta he saattavat ammentaa aiheita kuvalliseen ilmaisuun. Kuvallisen toiminnan pohjana voidaan myös käyttää lapsille luontaisia asioita, kuten leikkiä ja satuja. (Hakkola ym. 1991, 64.) Kasvaessaan lapsi alkaa asettaa enemmän

vaatimuksia työn sisällölle ja lopputulokselle, kun hän ymmärtää voivansa kuvata ympäristöään tiettyjen symbolien avulla. (Tarkkonen ym. 2005, 29 - 30.)

Lapset keskustelevat ja jakavat ehdotuksia mielellään muiden lasten kanssa tehdessään kuvaa. Heille on tärkeää kuulla muiden ikäistensä mielipiteitä omasta työstään: sen avulla he peilaavat omia kokemuksiaan ja näkemyksiään toistään. (Rusanen & Torkki 2001, 90.) Lapset ottavat myös paljon vaikutteita ympäristöstään. Toisten lasten seuraaminen ja median vaikutus heijastuu pitkälti lasten kuviin. (Tarkkonen ym. 2005, 29 - 30.)

5.4 Sadutusdokumentointi

Sadutusdokumentoinnilla tarkoitetaan yleensä sitä, kun saduttaja kirjoittaa lapsen tarinan sana sanalta ylös. Kirjaaminen tehdään avoimesti lapsen nähden, jotta hän voi seurata oman sadun muuttumista kirjoitetuksi tekstiksi. Saduttajan kirjaama satu luetaan lopuksi ääneen. Lapselta kysytään, haluaako hän muuttaa tai poistaa mitään tarinastaan, ja toimitaan sen mukaan. (Karlsson 2003, 50.) Sadun kirjaaminen osoittaa lapselle kertomuksen olevan merkityksellinen. Se myös varmistaa lapselle sen, että aikuinen kuuntelee aktiivisesti, ja luo tilanteesta intiimin. Satu on helppo säilyttää ja ottaa esille uudestaan ja uudestaan. Sadustilanne voidaan myös videoida, mutta usein se muuttaa tilanteen toisenlaiseksi, eikä lapsella ole niin turvattu ja mukava olo. (Karlsson 2003, 130.)

Sadutusdokumentointina pidetään muidenkin huomioiden kirjaamista ylös sadustilanteessa. Sadutusdokumentointi on havaittu hyvin toimivaksi menetelmäksi myös lasten toiminnan seuraamisessa. Se antaa paljon informaatiota. Tällöin lasten ajatuksia ja toimintaa voi tallentaa useista eri lähtökohdista omat tavoitteet huomioon ottaen. Dokumentoinnissa käytetään usein esiin tulevien ongelmien kirjaamista. Tällöin aikuinen kirjaa ylös kohdatut ongelmat. Toinen näkökulma on merkitä millaisena lapsen toimintaa pidetään. Tällöin dokumentoidaan saduttajan johtopäätöksiä. Kolmas usein käytetty näkökulma on kirjata ylös konkreettisia tapahtumia. Sadutusdokumentointiin olisi

hyvä varata aikaa välittömästi sadutustapahtuman jälkeen, jotta tilanteet ja tapahtumat olisivat vielä tuoreessa muistissa. (Karlsson 2003, 90 - 92.)

5.5 Tekijänoikeus

”Tekijänoikeus satuun on jokaisella kertojalla iästä riippumatta. Kertoja päättää kenelle satu luetaan, mihin sitä käytetään tai missä sitä levitetään, säilytetään tai julkaistaan.” (Karlsson 2003, 12.)

Aikuinen kirjaa sadun muistiin tarkalleen, kuten lapsi on sadun kertonut. Aikuinen ei korjaa eikä muuta lapsen ”virheitä”, vaan tärkeintä on keskittyä itse satuun. Silloin välitetään lapselle viestiä, että häntä arvostetaan juuri sellaisena, kuin hän on. Lopuksi aikuinen lukee lapselle juuri kirjoitetun sadun ja lapsi voi halutessaan muuttaa jotain tekstissään. Lapsi saa myös päättää, kenelle satu luetaan. Joskus se on tarkoitettu vain kahdenkeskiseksi tarinaksi, joskus lapsista on mukavaa, että satu luetaan myös muille lapsille, vanhemmille ja isovanhemmille. Se on sadun julkistamista ja arvostamista. Lapset pitävät yleensä hyvin tärkeänä, että muut kuuntelevat heidän kertomustaan. (Karlsson 2003, 53.)

6. SADUTUKSEN TULOKSIA

Sadutusmenetelmän on todettu olevan hyödyllinen sekä sadutettaville lapsille että saduttaville aikuisille. Lapset rohkaistuvat monella tapaa ilmaisemaan itseään, kun saavat itsevarmuutta sadutuksesta. Menetelmä auttaa aikuisia ymmärtämään lapsia ja heidän maailmaansa paljon paremmin ja antaa tilaa lasten omille ajatuksille ja aloitteille. Sekä lapset että aikuiset pitävät sadutusta mukavana ja tärkeänä toimintana, joka ryhmäännyttää ja luo yhteisöllisyyden tunnetta. Menetelmään sisältyy aktiivinen kuuntelu, toisen kunnioittaminen, yhdessä tekeminen, asioiden työstäminen ja oppiminen sekä nykyhetkestä nauttiminen. (Karlsson 2000, 102 - 103; Karlsson 2003, 41 - 42; Karlsson 2006, 9.)

6.1 Sadutuksen vaikutuksia lapsinäkökulmasta

Jo ensimmäinen sadutuskerta on lapselle elämys. Hän kokee tulleensa kuulluksi ja arvostetuksi ja huomaa osaavansa kertoa sadun. (Karlsson 2003, 119.) Aikuisen lapselle antama aika, aito läsnäolo ja tarkkaavaisuus ovat lapselle hyvin tärkeitä asioita. Ne luovat erityisen hyvät edellytykset lapsen tasapainoiselle kasvulle, kehitymiselle ja oppimiselle sekä kannustavat oma-aloitteisuuteen ja luovuuteen. (Karlsson 2003, 41 - 42, 133.) Nykyajan kiireisessä elämäntyyliä ei ole lapselle itsestään selvyys saada ajatuksiaan kuuluville tai saada kahdenkeskistä aikaa aikuisen kanssa. Sadutus luo täydelliset edellytykset tähän.

Päiväkodin henkilökuntaa pidetään erittäin sopivana satutyöskentelyyn, koska sillä on ammattitaitoa kuuntelemiseen sekä tarinan tapahtumista nousevien tunteiden käsittelyyn lapsen kanssa. Tarinoiden kerrontaa voi käyttää terapeuttisena keinona esimerkiksi huonon itsetunnon omaavan, araan, sopeutumattoman, aggressiivisen tai ahdistuneen lapsen kanssa. Satu on päiväkodin yksi mahdollisuus tunne-elämän ongelmien välttämiseen. (Ylönen 1998, 15.)

Yleisimmin sadutuksen vaikutuksista nousi esiin lasten itsetunnon vahvistuminen onnistumisten kautta. Kun lapsen yksilöllisyys ja yhteisöllisyys saivat kannustusta

sadutuksen kautta, se vahvisti itseluottamusta ja antoi lapselle rakennusaineita vahvaan minuuteen. Itsetunnon vahvistuminen koski kaikenlaisia lapsia. Kaikista parhaiten tämä kuitenkin huomattiin epävarmuuttaan rauhattomalla ja reuhaavalla käytöksellä peittelevissä lapsissa sekä aroissa ja syrjäänvetäytyvissä lapsissa. (Karlsson 2003, 128, 133.)

Kaikki lapset saivat sadutuksen kautta positiivista huomiota, jolloin he tunsivat omien vahvuuksiensa pääsevän esiin. Hiljaiset ja arat lapset saivat rohkeutta osallistua sadun kertomiseen ja aktiivisemmat maltoivat antaa myös toisille tilaa. Useissa sadutustilanteissa on nähty aran lapsen tulevan ulos kuorestaan ja kertovan sadun, vaikka lapsi muuten olisikin hyvin ujo ja hiljainen. Tilanne on niin hyväksyvä kerronnalle ja kuuntelulle, että se rohkaisee lasta puhumaan. (Karlsson 2003, 128.) Jo pelkkä sadun kertominen ja tieto siitä, että aikuinen kuuntelee juuri heitä, on tärkeää lapselle. Vielä kun siihen lisätään oman sadun kuuleminen luettuna, tekee tilanteesta vieläkin tärkeämmän. Lapset loistivat useiden kokemusten mukaan ylpeyttä kuullessaan oman kertomuksen. Hyvän itsetunnon merkitys on tärkeää pienen ihmisen kasvulle ja oppimiselle, jotta hänellä on luottamus omiin kykyihinsä oppijana. (Karlsson 2003, 127.)

Rauhattomille ja levottomille lapsille sadutuksesta on huomattu olevan hyötyä, koska sadutus pysäyttää ihmiset siihen hetkeen. Sadutuksessa aikuisen huomio kiinnittyy täysin sadun kertojaan, joten lapsen ei tarvitse hakea huomiota muilla tavoin. Lapset kokevat sadutuksen itselleen tärkeäksi, joten sekin vähentää levottomuutta koska lapsella riittää motivaatiota hetkessä pysymiseen. Sadutushetkestä syntyy turvallinen, koska lapsi tuntee toiminnan häntä arvostavaksi ja aikuisen kanssa yhteiseksi. (Karlsson 2003, 136.)

Lapsi tuo usein saduissaan esiin elämäänsä liittyviä iloja tai mieltä painavia ajatuksia (Karlsson 2003, 42). Turvallisuuden tunteen syntyminen on erityisen tärkeää, jotta lapsi uskaltaa käsitellä huoliaan satujen kautta. Sadutuksen yksi parhaista puolista on se, että lapsi voi kertoa juuri mielen päällä olevista asioista pelkäämättä arvointia tai kritiikkiä. Kertojan täytyy voida luottaa siihen, että hänellä on tarinaansa tekijänoikeus eli saduttaja jakaa sadun muiden kanssa vain, jos lapsi antaa siihen luvan. Satu-sana luo myös turvallisuuden tunteen lapselle

siitä, että hän voi kertoa myös vaikeita asioita satuun verhottuna ilman, että kukaan voi väittää sitä todeksi. Näin mieltä painavan asian voi tuoda turvallisesti aikuisen tietoon. (Karlsson 2003, 137.)

Parhaiten sadutuksen vaikutukset näkyvät säännöllisessä ja vapaaehtoisessa työskentelytavassa. Säännöllisesti saduttaessaan saduttaja saa kuulla joka sadutuskerta lapsen päällimmäiset ajatukset ja huomata, miten lapsi ajattelee. Tällöin aikuinen oppii huomaamaan muissakin tilanteissa, mitä lapsi haluaa kertoa. Tutkimuksissa on selvinnyt, että säännöllisesti sadutetut lapset tottuvat kertomaan myös arjen tilanteissa omia ajatuksiaan muille itseluottamuksen kasvettua. Vapaaehtoista sadutuksen kuuluisi olla aina, jotta koko menetelmän kulmakivi ei kumoutuisi. Kirjaajan täytyy keskittyä kuuntelemaan sitä, mitä lapsi haluaa kertoa. Jos lapsi ei ole halukas sadun kertomiseen, sadutusta siirretään toiseen kertaan. (Karlsson 2006, 9.)

Usein unohduksiin jää äidinkielellisten taitojen kehittyminen sadutuksen yhteydessä. Kun lapsi saa nauttia omasta ja muiden kerrontakulttuurista ja sen tuottamisesta, se lisää lapsen kielellistä tietoisuutta ja uusien käsitteiden käyttöä. Puhutun ja kirjoitetun kielen erot ja yhteydet tulevat näkyviksi, ja se innostaa äidinkielen opiskeluun. (Karlsson 2003, 119.) Vuorovaikutustaitoihinkin sadutuksen on huomattu vaikuttavan. Sadutus rohkaisee lasta kielellisesti muun muassa monipuoliseen itseilmaisuuksiin, sanavaraston laajentamiseen, aktiivisuuteen ja tiedon prosessointiin. Myös aloitteellisuus kommunikaatioon ja moni-ilmeiseen kerrontaan kasvaa. Lapsi rohkaistuu käyttämään mielikuvitusta, ottamaan huomioon erilaisia näkökulmia ja arvostamaan toisia ihmisiä. (Karlsson 2003, 212 - 216.)

Ryhmäsadutuksessa ilmenee vaikutuksia, jotka koskevat kaikkia ryhmään kuuluvia lapsia. Tunnelma ryhmässä tiivistyy, yhteisöllisyys ja me-henki kasvavat. Lasten sadut, jotka jaetaan koko ryhmän kesken, tuovat todella paljon iloa ja huumoria lasten arkeen. (Karlsson 2003, 119.) Useat hankkeet ja tutkimukset osoittavat pysyvien pienryhmien olevan hyvä työtap lasten kanssa työskentelylle. Tämä pätee myös sadutukseen. (Karlsson 1995; Karlsson ja Riihelä 1991; Riihelä 2000) Pienryhmissä toimiminen on lapsille luontaisin tapa toimia. Pirkko Niirasen

väitöstutkimuksessa (1995) kävi ilmi, että päiväkodin arjessa sekä arat että rohkeat lapset hakeutuvat pienryhmiin. Ryhmän koko oli enintään viisi lasta. Suuressa ryhmässä yksittäiselle lapselle ei jää tilaa esittää omia ajatuksiaan. Pienemmässä ryhmässä lapsilla on aikaa keskustella ja tarkastella asioita useammasta näkökulmasta. Tutkimuksissa ja kokeiluissa toimivimmiksi on todettu neljän hengen ryhmät, jossa on sekä tyttöjä että poikia eri mielenkiinnon kohteilla varustettuna. Tämä takaa mahdollisimman monenlaisten näkökulmien esiin nousemisen. Aikuisen olisi hyvä aina valita ryhmät, koska lasten itse valitsemana yksi lapsi voi jäädä ilman ryhmää ja tuntea itsensä hylätyksi. (Karlsson 2003, 85.)

Kaikilla ryhmillä on aluksi ryhmäyttämisyvaihe. Sen aikana tutustutaan toisiin ryhmäläisiin ja muodostetaan ryhmän toimintatavat. Ryhmän pysyvyys on tärkeää, koska vasta ryhmäytymisen jälkeen lapset voivat toimia täydellä teholla. Vaikka lapset olisivat keskenään tuttuja, ryhmän dynamiikka löytyy vasta yhdessä tekemisen kautta. Ryhmän ollessa pysyvä lapset voivat jatkaa edelliskertojen pohdintoja seuraavilla kerroilla ja näin pohdinta voi muuttua syvemmäksi ja monipuolisemmaksi ryhmän tapaamisten jatkuessa. (Karlsson 2003, 86 - 87.)

6.2 Sadutuksen vaikutuksia aikuisnäkökulmasta

Sadutusta on pidetty hyödyllisenä myös aikuiselle. Aikuiset ovat itsekin usein yllättyneitä menetelmän tehokkuudesta. Sadutus on konkreettinen menetelmä, jota on helppo soveltaa omaan käytäntöön, mikä pienentää kynnystä kokeilla menetelmää omassa työssään. Sadutus on osoittautunut oivaksi keinoksi kehittää omia työtapoja esimerkiksi päiväkodin arjessa. Lapset eivät ole enää objekteja vaan osallistuvat suunnitteluun – kunhan aikuiset löytävät keinot kuunnella heitä. Tämä on mahdollista ainakin sadutuksen avulla, koska siinä työntekijä kuulee säännöllisesti, mikä on lapsen mielestä tärkeää ja olennaista. (Karlsson 2000, 102 - 103; Karlsson 2003, 119.)

”Sadutus herkistää aikuisen huomaamaan ja seuraamaan lasten pohdintojen kulkuja ja ideoita. Menetelmä kasvattaa aikuiselle avaria silmiä tarkkoja korvia ja pitkiä tuntosarvia sekä leikittelevää mieltä.” (Karlsson 2003, 42.) Sadutus tuo aivan

uuden ulottuvuuden tuttujenkin lasten maailmaan. Lapset saattavat pitää eri asioita tärkeinä kuin aikuiset, ja sadutus antaa uudenlaisen välineen lasten toiminnan ja ajatusten ymmärtämiselle. Menetelmän avulla voi myös seurata muutoksia lasten ajatuksissa ja käytöksessä. Sadutus muuttuu usein yllättävän helposti osaksi arkea tai ammatillista toimintakulttuuria. (Karlsson 2003, 119.)

Sadutuksessa aikuinen antaa lapselle tilaisuuden johdattaa itsensä uuteen mielikuvitukselliseen maailmaan, mikä on ollut useille vavahduttava kokemus. Se tuo esiin myös lasten oman kulttuurin ja sen rikkauden. (Karlsson 2003, 81.) Aikuisia jatkuvasti hämmästyttää se, miten taitavia lapset ovatkaan. Monelle ammattilaiselle sadutus vakiintuu itsestään selväksi työvälineeksi, jonka kautta työhön tulee jatkuvasti uusia oivalluksia ja ideoita. Koko toimintakulttuuri alkaa muuttua olennaisesti. (Karlsson 2003, 42.)

7. SADUTUSMENETELMÄN HISTORIAA

Sadutusmenetelmä on muokkautunut nykyiselleen useiden hankkeiden ja tutkimusten kautta, ja siihen on vaikuttanut tuhannet lapset, vanhemmat ja eri alojen ammattilaiset. Koulupsykologi ja valtiotieteiden tohtori Monika Riihelä aloitti menetelmän kehittelyn Suomessa 1980-luvulla. Sysäys sadutusmenetelmän keksimiseen oli se, kun televisio-ohjelmaa tehdessään Riihelä teki havainnon, että kenelläkään koulun työntekijällä ei ollut muistissa niitä sanoja, joilla lapset olivat ongelmistaan kertoneet. Mieleen olivat ainoastaan jääneet vain omat tulkinnat ongelmasta. (Karlsson 2000; Karlsson 2003, 100; Karlsson 2006, 8; Hothental-Antin 2009.)

Aluksi Riihelä kokeili kerrontaa terapeuttisena välineenä lapsen itsetunnon ja osaamisen esiin tuomisessa. Vuonna 1995 Riihelän aloitteesta käynnistettiin Satukeikka-hanke, jota johtivat itse Monika Riihelä ja Liisa Karlsson. Hankkeen aikana menetelmä nimettiin sadutukseksi. Projektissa nousi esiin lasten oman kulttuurin, heidän omien tuotostensa, satujen, tarinoiden ja kuvien näkyväksi tekeminen. Tämän jälkeen sadutuksen merkitys yhteisöllisyydelle ja osallisuudelle ovat tulleet esiin sekä monet muut hyvät vaikutukset ja elementit nousseet näkyväksi. Huomattiin, että lapset ovat valmiita kertomaan ja aikuiset haluavat kuunnella, kunhan oikea työkalu löytyy. (Karlsson 2003, 100; Karlsson 2006, 8; Hothental-Antin 2009.)

Suomessa sadutusmenetelmää on tutkittu ja kehitelty eteenpäin lähes kolmekymmentä vuotta (Karlsson 1999, 2000, 2005). Myös aikuis- ja vanhustyössä menetelmän eri käyttömahdollisuuksia ollaan kehittämässä. Menetelmä on tehokas ja sitä on helppo käyttää missä vain, se pysäyttää hetkeen. Sen vuoksi sen käyttö on levinnyt aluksi Pohjoismaihin ja myöhemmin myös kaikkiin muihin maanosiin. (Karlsson 2000, Karlsson 2006, 8; Hothental-Antin 2009.) Sadutusmenetelmä valittiin vuonna 1999 ainoana suomalaisena satojen hankkeiden joukosta lasten mielenterveyttä edistäväksi toiminnaksi EU:ssa (Karlsson 2006, 8).

8. TUTKIMUSMENETELMÄT

8.1 Osallistuva havainnointitutkimus

Tutkimusmenetelmäksi valitsin havainnointitutkimuksen, sillä se sopii mainiosti lasten tutkimiseen. Sitä käytetään erityisesti toiminnan ja käyttäytymisen kuvaamiseen sekä ymmärtävään tulkitsemiseen. Sitä on yleisesti sovellettu kvalitatiivisessa tutkimuksessa ja tapaustudkimuksessa. Tutkimusmenetelmänä havainnointi on hyvin joustava ja soveltuu muuttuvien tilanteiden tutkimiseen. Lisäksi se soveltuu tilanteisiin, jossa on tärkeää säilyttää tuntuma tutkimuskohteeseen kokonaisuutena. (Uusitalo 1991, 89.)

Osallistuva havainnointi on suoraa havainnointia ja vuorovaikutusta. Siihen voi kuulua myös haastattelut, muistiinpanojen tekeminen sekä niiden analyysi. Havainnoinnin aikana perehdytään inhimilliseen kanssakäymiseen ja ihmissuhteisiin. Osallistuva havainnointi vaatii tutkijalta jatkuvaa ja intensiivistä havainnointia – kuuntelua, katselua ja keskustelua. Vaatii uteliaisuutta ja tarkkaavaisuutta huomata asioita, joita arkielämässä helposti sivuutetaan. (Törrönen 1999, 220; Metsämuuronen 2008, 43 - 44.) Osallistuvaa havainnointia tehdessään tutkija käyttää myös omaa persoonaansa tutkimuksensa yhtenä tärkeänä välineenä. Osallistuva havainnointi kytkee muita tutkimusmenetelmiä paremmin saadun tiedon sen kontekstiin, ja asiat nähdään oikeissa yhteyksissä. Haluttaessa monipuolista ja yksityiskohtaista tietoa havainnointi on oikea menetelmä. Havainnointi on menetelmänä suuritöinen ja aikaa vievä, joten siihen on syytä tarttua vain perustellusti. (Aaltola & Valli 2001, 127 - 130.) Siitä huolimatta havainnointi tuntui parhaalta ratkaisulta, koska koin tärkeäksi nähdä asiat kokonaisuutena, jolloin pystyin rakentamaan selkeän kokonaiskuvan lasten sadutuksesta ja sen vaikutuksista.

Havaintomuistiinpanot ovat tärkeä osa havainnointitutkimusta. Tutkijan on suunniteltava, mitä, milloin ja miten hän havainnoi, kuinka kauan kerrallaan sekä paljonko hän aineistoa kokoaa. Nämä ratkaisut vaikuttavat siihen, millaista tietoa lapsista saadaan. Muistiinpanoja voi tehdä joko samanaikaisesti tai välittömästi

tilanteen jälkeen. Vaikka muistiinpanot kirjaisikin vastaamaan tapahtumia niin hyvin kuin mahdollista, kuvaukset eivät kuitenkaan ole täysin aukottomia tai neutraaleja. (Törrönen 1999, 229; Aaltola ym. 2001, 134 - 135.) Tein muistiinpanot suurimmaksi osaksi heti sadutustilanteen jälkeen, mutta lasten kommentit kirjasin välittömästi ylös, jotta ne pysyisivät täysin alkuperäisinä.

Aineiston analyysi on aina tutkijansa näköinen tavoitteenaan saada lukija ymmärtämään laadullisen aineiston tulkintaprosessin (Törrönen 1999, 231). Muistiinpanojen tekeminen on jo osa analyysia. Kaikesta havaitusta ei ole tarpeen pitää kirjaa, vaan tutkija kirjaa tarkoituksenmukaisen tiedon ylös. Kirjataan se, minkä katsotaan liittyvän tutkimuksen aihepiiriin. Tämä valikointi on siis eräänlaista analyysiä, jossa tutkijan roolissa valitaan keskeinen aineisto muistiinpanoiksi. (Aaltola ym. 2001, 136 - 137.)

Suurin etu havainnoinnissa on saada välitöntä ja suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Havainnoinnin avulla tutkija pääsee tutkittavan luonnolliseen ympäristöön. Tällä tavoin se sopii hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmäksi. Havainnointi on erinomainen menetelmä tutkittaessa vuorovaikutustilanteita tai ennalta arvaamattomia tilanteita. Havainnointi sopii mainiosti myös lasten tutkimiselle, koska lapsen haastattelussa ei aina tule esille kaikki asiat, mitä lapsi haluaisi sanoa, koska kielelliset valmiudet ei tähän riitä. Menetelmän avulla voidaan kerätä monipuolista ja mielenkiintoista tietoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 201 - 203.)

8.2 Narratiivinen tutkimus

Narratiivinen tutkimusmenetelmä sisältää tarinallisuuden ja kertomuksellisuuden käsitteet. Se sopii mielestäni hyvin tutkimusmenetelmäksi sadutusmenetelmää käytettäessä. Narratiivisessa tutkimuksessa keskitytään tarinoihin tai kertomuksiin tiedon välittäjänä ja rakentajana. Elämäkerrallisen lähestymistavan taustana narratiivisessa tutkimuksessa on näkemys elämän ja identiteetin rakentumisesta tarinoina. Kiinnostus yksittäisen ihmisen ainutkertaisiin kokemuksiin ja tapaan ajatella, kokea ja toimia on noussut viime aikoina. Ihmisen koko elämän ajatellaan

rakentuvan tarinoiden kautta. Ihmisen perusominaisuus on pohtia ja analysoida elämäänsä ja kertoa niitä tarinoina eteenpäin. Samanaikaisesti se on kerrontaa, jolla ihminen rakentaa omaa minuuttaan. Sillä tavoin tarinoiden kertominen on persoonallisuuden kasvun käsite, mutta samalla tutkimusmetodi. Tarinat ilmaisevat kertojan yksilöllisen merkityksen ja toimivat mielen ilmaisijoina. (Aaltola & Valli 2001, 204; Aaltola & Valli 2007, 144.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen myötä ovat yleistyneet tiedonkeruutavat, joilla pyritään ymmärtämään toimijoita heidän itsensä tuottamien kertomusten ja tarinoiden avulla. Tutkimuksen kohteena voivat olla omaelämäkerrat tai persoonalliset dokumentit. Tällöin ihminen itse päättää, mistä puhuu, ja kertoo ajatuksistaan, kokemuksistaan tai tapahtumista. Tutkija ei ohjaa aineiston sisältöä, vaan toimii kuuntelijana ja vastaanottajana. (Hirsjärvi ym. 1997, 206 - 207.)

Narratiivisessa tutkimuksessa keskitytään siihen, millä tavalla yksilöt antavat merkityksiä asioille tarinoidensa kautta. Narratiivisessa tutkimuksessa tutkija saa aina jollakin tasolla henkilökohtaisen kosketuksen tutkittavaan. Tutkimusmenetelmä keskittää huomionsa ihmisten elämään heidän itsensä kokemana ja merkityksiin, joita he antoivat tarinoissa elämälleen. (Aaltola ym. 2007, 155 - 156.) Narratiivinen analyysi ei kohdistu huomiota aineiston luokitteluun vaan luo aineiston pohjalta uuden kertomuksen, joka pyrkii tuomaan esiin aineiston kannalta tärkeitä aiheita. Kertomus antaa mahdollisuuden ymmärtää maailmaa eri tavoin. (Aaltola ym. 2007, 149.) ”Narratiivinen tutkimus ei pyri objektiiviseen tai yleistävään tietoon, vaan paikalliseen, henkilökohtaiseen ja subjektiiviseen tietoon” (Aaltola ym. 2007, 156).

Narratiivisuuteen voidaan jollain tasolla luokitella myös esimerkiksi lasten piirrokset kertomustensa tueksi. Lasten piirrokset ja muut heidän tuottamansa dokumentit erillisenä aineistona tai havainnointiin sekä haastatteluun yhdistettynä ovat hyviä ilmaisukeinoja lapselle vaikeista asioista. Ne auttavat myös tutkimuksen syventämisessä ja liittämässä lasten omaan elämys- ja kokemusmaailmaan. Kuvien katselu, niistä kertominen ja keskusteleminen kertovat lapsesta paljon, esimerkiksi hänen sisäisestä maailmastaan, joka on hänen kasvuympäristönsä ja kokemusmaailmansa tulkinta. Kuvia ja piirroksia sanotaan projektiiviseksi

menetelmäksi. Projektiivinen tarkoittaa heijastuvaa, eli lapsi heijastaa kuvaan omaa itseään ja kuvasta puhuessaan kertoo siihen heijastuneesta itsestään. (Aaltola ym. 2001, 149 - 150.) Mielestäni lasten itse kuvittamat sadut olivat täydentävä ominaisuus itse sadutuksen lisäksi, jolloin sain syvennettyä tutkimusta.

9. PROJEKTIN SUUNNITTELU JA LÄHTÖKOHDAT

9.1 Projektin suunnittelu

Opinnäytetyön aihe oli kypsynyt mielessäni koko kevään, jo useita kuukausia ja hioutui lopulliseen muotoonsa suunnitteluvaiheessa yhdessä opinnäytetyöohjaajani kanssa alkukesästä. Tapasin kesäkuun alussa opinnäytetyöni työelämänohjaajan Leena Ahvenjärven sekä päiväkodin muita työntekijöitä, jolloin ideat ja tavoitteet saivat selkeän muodon, johon kaikki olivat tyytyväisiä. Tein kattavan projektisuunnitelman (LIITE 2) jossa tuli ilmi tavoitteet, suunnitelmat, budjetti ja mahdolliset riskit.

9.1.1 Projektin tavoitteet

Opinnäytetyöni tavoitteet on taulukoitu alla (TAULUKKO 1).

TAULUKKO 1. Opinnäytetyön tavoitteet

TAVOITTEET	Lapsi	Vekarakulman päiväkodin	Sosionomi (AMK)
Tulostavoitteet	-Vekarakulman lasten ajatukset ja mielipiteet sadutuksesta -Lasten ääni kuuluville	-Henkilökunta tietoiseksi lasten näkökulmasta -> korostaa sadutuksen tärkeyttä, jotta henkilökunta ottaisi sadutuksen osaksi päiväkodin arkea -Lasten tieto ja kokemukset, jotka välittyvät sadutuksen kautta tulevat näkyväksi toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin projektin jäädessä elämään	-Kehittyminen projektityöskentelyssä -Oppia sen monimuotoisuus ja voittaa haasteet -Kehittyminen saduttamisessa ja saada lisää rohkeutta käyttää sitä työelämässä jatkossakin

		päiväkodin arkeen	
Toiminnalliset tavoitteet	-Saada selville sadutuksen vaikutukset lapsiin, esim. itsetuntoon ja itsevarmuuteen -Kuulla lapsilta miten he kokevat sadutuksen vaikuttavan itseensä ja ryhmähenkeen -Lasten reaktioita, muutoksia ja kehitystä - Saada lapsille lisää rohkeutta ilmaista itseään ja mielipiteitään, saada ujutkin lapset avautumaan ja puheliaammat antamaan tilaa hiljaisemmille -Lapset tuntemaan itsensä tärkeiksi	-Vekarakulmassa lasten itse tekemän kulttuurin arvostuksen nostaminen -Kannustaa työntekijöitä tallentamaan ja dokumentoimaan lasten kulttuuria jatkossakin -Sadutus tuo lisää laatua ja ammatillisuutta Vekarakulman päiväkotiin	-Valmis opinnäyttö -Lasten itse tekemä ja kuvittama satukija -Lisää laatua omaan työhöni -Kasvaa ammatillisesti projektin myötä -Havainnoin ja dokumentoin lasten reaktioita, muutoksia ja kehitystä
Oppimistavoitteet	-Kehittää kommunikaatiotaitoja sekä kielellisen tietoisuuden ja uusien käsitteiden käyttöä -Sadutuksen kautta lapsi oppisi tuottamaan tietoa, oivalluksia ja uusia näkökulmia	-Sadutusmenetelmän tutuksi tuleminen ->kokevat helpoksi ja hyödylliseksi käyttää -Työntekijät oppisivat kuuntelemaan lasta -Lasten oman kulttuurin ymmärtäminen -Arvokkaan tiedon saaminen suoraan lapsilta	-Projektimenetelmän haltuun ottaminen -Sadutuksen kokonaisvaltaisempi osaaminen ja hahmottaminen -Lisää varmuutta ja rohkeutta lasten kanssa toimimiseen ja ryhmän ohjaamiseen

Lähtökohtani koko projektille oli lapsilähtöisyys. Halusin tuoda esille juuri Vekarakulman lasten ajatukset ja mielipiteet sadutuksesta. Sadutuksesta on tutkitusti paljon hyötyä ja myönteisiä asioita lapsille, ja se on hyvin lapsilähtöinen menetelmä, mutta siitä huolimatta suurin osa tutkimuksista keskittyy aikuisnäkökulmaan ja siihen, miten se vaikuttaa ammatillisuuteen ja työn laatuun. Nyt haluan saada näkökulman suoraan lapsilta ja havainnoida käytännössä,

millaisia vaikutuksia sadutuksella lapsiin on. Toiminnallisesti tavoitteena oli saada myös päiväkodin henkilökunta tietoiseksi lasten näkökulmasta ja sadutuksen vaikutuksista, jonka tarkoitus oli korostaa sadutuksen tärkeyttä ja hyviä puolia, jotta henkilökunta ottaisi sadutuksen osaksi päiväkodin arkea ja jokapäiväistä elämää.

Organisaatiolle, eli Vekarakulman päiväkodille tämä tarkoitti toiminnallisissa tavoitteissa sitä, että lasten tieto ja kokemukset, jotka välittyvät sadutuksen kautta, tulevat näkyväksi toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin projektin jäädessä elämään päiväkodin arkeen. Se kehittää varhaiskasvatusta laadukkaampaan suuntaan. Tavoitteet itselleni toiminnallisessa osuudessa olivat itse kehittyminen projektityöskentelyssä, oppia sen monimuotoisuus ja voittaa haasteet. Havainnointi on tärkeä työmenetelmä jatkossakin, ja sen vuoksi uskoin myös harjaantuvani sen käytössä. Lisäksi halusin kehittyä saduttamisessa sekä saada lisää rohkeutta käyttää sitä työelämässäni myös jatkossa.

Tulostavoitteissa lapsinäkökulmasta halusin selvittää, miten sadutus vaikuttaa lapsiin, kuten esimerkiksi lasten itsetuntoon ja itsevarmuuteen, jotka ovat kasvun ja oppimisen kannalta erittäin tärkeitä piirteitä lapsessa. Tavoitteena oli kuulla lapsilta, miten he kokivat sadutuksen vaikuttavan itseensä ja toisiin sekä ryhmähenkeen. Sen lisäksi itse havainnoin ja dokumentoin lasten reaktioita, muutoksia ja kehitystä sekä ryhmähengen kasvua. Tavoitteenani oli myös saada lapsille lisää rohkeutta ilmaista itseään ja omia mielipiteitään, saada ujutkin lapset avautumaan ja puheliaammat lapset antamaan tilaa hiljaisemmille. Uskon, että sadutus saa myös lapset tuntemaan itsensä tärkeiksi, mikä lisää edellä mainittua itsevarmuutta.

Organisaatio tulee mukaan puhuttaessa lasten kulttuurista. Se nousi satukirjan myötä tärkeäksi aiheeksi. Halusin projektillani nostaa esiin Vekarakulmassa lasten itse tekemän kulttuurin arvostuksen ja kannustaa työntekijöitä tallentamaan ja dokumentoimaan lasten kulttuuria jatkossakin. Sadutus tuo myös paljon puhuttua laatua ja ammatillisuutta lisää Vekarakulman päiväkotiin. Tavoitteeni kattoi myös projektin jälkeisen elämän päiväkodissa. Sen vuoksi halusin herättää työntekijät huomaamaan sadutuksen hyvät puolet myös pidemmällä tähtäimellä. Sadutus

auttaa kuulemaan lasten mielessä liikkuvia tunnelmia, ja aktiivinen syventyminen lasten ajattelutapaan opettaa varmasti paljon uutta tutustakin lapsesta. Myös tilan antaminen lasten omille ajatuksille ja aloitteille on työntekijälle loistava keino toteuttaa omaa ammatillista kasvuaan. Nämä tavoitteeni eivät välttämättä näy heti projektin ollessa meneillään, mutta uskon niiden jäävän päiväkodin arkeen ainakin kehityshaasteina. Omia tulostavoitteitani olivat tietenkin valmis opinnäytetyö sekä lasten itse tekemä ja kuvittama satukirja. Halusin myös saada lisää laatua omaan työhöni sekä kasvaa ammatillisesti tämän projektin myötä.

Oppimistavoitteet olivat kehittää lasten näkökulmasta Vekarakulman lasten kommunikaatiotaitoja sekä kielellisen tietoisuuden ja uusien käsitteiden käyttöä. Sadutuksen kautta tavoitteena oli, että lapsi oppisi tuottamaan tietoa, oivalluksia ja uusia näkökulmia. Organisaation näkökulmasta on tärkeää, että sadutusmenetelmä tulisi niin tutuksi, että he kokisivat sen helpoksi ja hyödylliseksi käyttää myös tulevaisuudessa. Sen kautta työntekijät oppisivat kuuntelemaan lasta uudella tavalla. Omia oppimistavoitteitani olivat projektimenetelmän haltuun ottaminen ja sen lisäksi tietenkin sadutuksen kokonaisvaltaisempi osaaminen ja hahmottaminen. Toivoin myös prosessin aikana saavani vielä lisää varmuutta ja rohkeutta lasten kanssa toimimiseen ja ryhmän ohjaamiseen.

Pyysin päiväkodin henkilökuntaa miettimään, mitä he haluaisivat projektin saavuttavan heidän näkökulmastaan. Ensimmäiseksi tavoitteeksi nousi lasten ja työntekijöiden näkökulma sadutuksesta. He halusivat myös tietää, miten sadutus vaikuttaa lapseen: ryhmätoimintaan, miten lapsi tuottaa tarinaa, jännittääkö, osallistuuko vai pitääkö kannustaa, osaako kuunnella ja odottaa vuoroaan. Tärkeä tavoite oli heille myös saada tietää, mitä sadutuksesta ilmenee, mitä se kertoo lapsen maailmasta ja tuleeko sadutuksen kautta ilmi jotain erityistä.

9.1.2 Projektorganisaatio

Ylivieskan päiväkotit Vekarakulma on yhteistyökumppanini. Vekarakulma on yksityinen, Jokilaakson Kotipalvelut Ky:n alla toimiva päiväkotit, jolta suurimmaksi osaksi Ylivieskan kunta ostaa hoitopaikat. Jokilaakson kotipalveluiden johtaja on

Jussi Tuomisto, ja päiväkodin johtaja on Johanna Pisilä. Päiväkoti on 42-paikkainen, työntekijöitä siellä on seitsemän ja lisäksi oma keittäjä. Työelämän ohjaajana toimi aluksi lastentarhaopettaja Leena Ahvenjärvi, mutta kesken projektin lomien vuoksi ohjaajaksi muuttui lastentarhaopettaja Johanna Pisilä. Ohjaajanani koulun puolesta toimi lehtori Sirkka Huhtakangas.

9.2 Projektin lähtökohdat

Vekarakulman päiväkotia on ollut toiminnassa noin vuoden. Koska se on niin tuore organisaatio eikä sillä vielä ole syvään juurtuneita toimintatapoja, pidän sadutuksen sisällyttämistä toimintaan hyvinkin mahdollisena. Keskitin projektini vain yhteen päiväkotiin, koska tavoitteenani oli myös nähdä lasten ryhmähengen kehitys ja halusin yhteistyön olevan sujuvaa. Rajasin ryhmäkoon viiteen henkeen, koska havainnoin lapsia ja se ei ole mahdollista kovin suurella ryhmässä. Lasten ikähaitarin suunnittelin olevan kolmesta viiteen vuoteen, koska halusin myös nähdä ja kuulla eri-ikäisiä lapsia mahdollisuuksien mukaan. Päiväkodissa on lapsia, joilla on hyvin erilaisia taustoja, mikä teki projektista entistäkin mielenkiintoisemman ja haastavamman, sekä sain useampia eri näkökumia tutkailtavaksi.

Rajasin projektin koskemaan sadutusta lasten näkökulmasta. Lasten oma ääni on jäänyt tätä ennen vähälle huomiolle, ja nyt he saivat äänensä kuuluville havainnointien, haastatteluiden ja satukirjan muodossa. Päiväkodista valitsimme työntekijöiden kanssa yhteistyössä halukkaista osallistujista viiden lapsen ryhmän. Ryhmän osallistujat pitkälti määritteli se, että he olivat päiväkodissa hoidossa koko kesäajan, jotta heillä oli mahdollisuus osallistua projektiin alusta loppuun. Ryhmä koostui 4–5-vuotiaista tytöistä ja pojista erilaisine taustoineen ja kehitystasoineen.

Yksin kertominen ja ryhmäsadutustilanteet eroavat toisistaan paljon. Sen vuoksi halusin käyttää molempia sadutusmuotoja projektissani. Kahdestaan oleminen synnyttää tietynlaisen intiimin läheisydentunteen ja on helppo kehittyä havainnoissaan vain tiettyyn lapseen, kun taas ryhmässä yhdessä kerrottu satu antoi mahdollisuuden havainnoida, miten lapset kehittyvät ryhmässä toimimisessa

sadutuksen aikana. Valitsin tutkimustavaksi osallistuvan havainnoinnin ja sen tueksi narratiivisen tutkimusmenetelmän eri alueita. Molemmat soveltuivat hyvin lasten kanssa työskentelyyn, ja narratiivinen tutkimusmenetelmä sovellettuna sadutusmenetelmään oli hyvä ratkaisu.

10. PROJEKTIN TOTEUTUS

Tein projektini kesä-elokuussa 2010 Vekarakulman päiväkodissa saduttamalla lapsia sekä ryhmässä että kahden kesken. Interventioita oli kymmenen, jonka aikana havainnoin, tein projektimuistiinpanoja sekä keskustelin lasten kanssa saadakseni kokonaisnäkökulman. Tämän lisäksi minulla oli myös päiväkodin henkilökunta taustatukena ja tuomassa omia näkemyksiään esiin siitä, huomasivatko he sadutuksella olevan vaikutusta esimerkiksi lapsen käytökseen. Lopputuloksena kirjallisen tuotoksen lisäksi kokosin lasten itse tekemän ja kuvittaman satukirja.

Toimin ryhmässä, joka koostui hyvin erilaisista 4 - 5-vuotiaista lapsista. Se takasi sen, että sain satukirjaani ja projektiini monen ikäisen ja tasoisien lasten näkökulman. Ryhmäkoko oli viisi lasta, jotta myös ryhmäsadutus onnistuisi ja jotta pystyin havainnoimaan koko lapsiryhmää samalla kertaa.

Huomasin, että hyvä suunnittelu oli hyvin tärkeää projektille, ja paradoksaalisesti mahdollisti myös sen, että jos kaikki ei mennyt suunnitelmien mukaan, projektin ydin pysyi siitä huolimatta koossa. Suunnitelman ansiosta osasin myös miettiä pidemmälle seuraaviinkin interventioihin, mikä mahdollisti laajemman kokonaisuuden tarkastelun. Pysyin hyvin aikataulussa, vaikka kaksi viimeistä interventiota myöhästyikin aikataulusta sairauspoissaolojen vuoksi.

Projektini dokumentointi joka vaiheessa oli hyvin tärkeää, ja kuvasin sen kaikki sadutuksen aikaiset vaiheet, jotta sain hyvän kokonaiskäsityksen. Dokumentoin omia havaintojani lasten käytöksestä ja heidän esille tuomistaan ajatuksista erikseen lasten ryhmätoimintana ja myös lapsia yksilöinä. Sadutuksen lisäksi havainnoin jatkuvasti mutta myös kysyin lasten ajatuksia ja tuntemuksia sekä ennen sadutusta että sen jälkeen ja kirjasin kaiken ylös. Koska itse

sadutustilanteessa oli mahdotonta kirjata muuta ylös kuin itse satua, jokaisen sadutusintervention jälkeen varasin tarpeeksi aikaa kirjaamiselle, ettei mikään tärkeä huomio tai ajatus olisi jäänyt huomiotta.

Dokumentoin myös kaikki tapaamispöytäkirjat työelämänohjaajani sekä opinnäytetyöohjaajani tapaamisista, jotka sisälsivät esiin nousseita suunnitelmia ja näkemyksiä. Nämä kaikki auttoivat loppuraportin teossa. Arvioin myös jatkuvasti omaa toimintaani ja otin huomioon myös päiväkodin työntekijöiden ajatukset sekä lapsia koskevissa huomioissa että omaan työskentelyyni liittyvissä ajatuksissa. Loppuraportin tein kaikkien interventiopäiväkirjojen ja muun mahdollisen aineiston, kuten tapaamismuistioiden, kirjallisuuden, asiakirjojen sekä interventioissa syntyneiden satujen, perusteella. Siihen sisältyi siis myös lasten ja työntekijöidenkin ajatuksia omieni lisäksi.

Vaikka raporttiosuus onkin valmis, projekti ei ole ihan vielä lopussa. Olen sopinut käyväni vielä päiväkodissa henkilökuntapalaverissa esittelemässä opinnäytetyöni sekä satukirjan päiväkodin henkilökunnalle. Palaverissa ohjaan työntekijät sadutukseen. Sen lisäksi käyn henkilökohtaisesti antamassa satukirjat lapsille, ja jotta koko projektista jäisi heillekin kiva muisto, järjestän vielä viimeisen intervention lokakuun aikana ja pidän satuhetken, jossa luen koko satukirjan. Yksi kappale satukirjasta jää myös päiväkotiin, joten toivon näiden satuhetkien jatkuvan myös oman käyntini jälkeen.

10.1 Sadutusinterventiot

Interventioihin osallistui viisi hyvin erilaista tyttöä ja poikaa. 4-vuotias Nea, 4-vuotias Matti, 4-vuotias Vili, 5-vuotias Mari sekä 5-vuotias Antti. (Nimet on muutettu.)

10.1.1 Yksilösadutus: Nea

Ensimmäisellä kerralla kun menin päiväkodille, lapsia oli tarkoitus olla kolme, jotta olisin voinut aloittaa ryhmäsadutuksella suunnitelman mukaan. Sairastapausten vuoksi sadutettavia lapsia oli kuitenkin ainoastaan yksi, neljävuotias hyvin ujo ja hiljainen Nea-tyttö. Päiväkodin henkilökunta oli jo useasti sanonut, etteivät usko tytön olevan hyvä valinta sadutusryhmään, koska eivät uskoneet hänen rohkeutensa riittävän siihen. Kävin kuitenkin kysymässä työltä, olisiko hän halukas kertomaan minulle sadun, jos kirjoittaisin sen ylös. Hetken mietinnän jälkeen hän nyökkäsi ujosti ja tuli mukaani sadutusta varten valittuun huoneeseen.

Nea oli hyvin jännittynyt, tuskin uskalsi aluksi sanoa sanaakaan. Sain hänet kuitenkin avautumaan juttelemalla niitä näitä ja löytämällä Neaa kiinnostavan aiheen, josta aloimme jutella. Piirtelimme aluksi pieniä piirroksia, koska Nea ei uskaltanut heti alkaa kertoa satua. Hän sanoi, että: ”En minä osaa.” Kerroin, miten hienoja piirrokset mielestäni olivat, ja onnistumisen kokemukset voittivat epäonnistumisen pelon. Pikkuhiljaa tyttö rentoutui hiukan, ja kysyessäni kertoisiko hän nyt minulle sadun, jonka kirjoittaisin ylös ja lukisin jälkeinpäin hänelle, satu alkoi.

Nea kertoi sadun omista kissanpennuistaan. Aihe oli hänelle tärkeä, ja hänestä tuntui turvallisemmalta pysyä realistisissa asioissa, vaikka nimenomaan annoin luvan keksiä omasta päästä mitä hulluimpia ja hassuimpia aiheita. Saadessaan satunsa alkuun, vauhtia oli niin paljon, että en ehtinyt aluksi kirjoittaa niin vauhdikkaasti kuin Nea puhui. Yhteinen rytmi löytyi kuitenkin nopeasti.

Tässä lyhyessä ajassa jo huomasin, miten ujous pikkuhiljaa väistyi lapsen riemun tieltä. Nea oli hyvin ylpeä kissanpentusadustaan, ja oli selvästi yllättynyt, kun luin sen hänelle ääneen. Hän ei halunnut muuttaa mitään sadustaan. Lopuksi Nea vielä kuvitti sadun. Piirtäminen tuntui olevan helppoa, vaikka aluksi sanoi jälleen, ettei osaa. Piirtäminen on lapsille kuitenkin niin jokapäiväistä, että siihen ei ole niin suurta kynnystä ryhtyä. Lopuksi kun kysyin, miltä tämä sadutushetki tuntui, hän sanoi: ”Mua jännitti vähä aluks, mutta ei tarvinukkaan pelätä. Oli kiva kertoa satu kissoista.” Kun kysyin, millaista oli kuulla oma kertomus, Nea vastasi: ”Tuntu mukavalta ja hassulta kuulla oma satu.”

Jälkeenpäin ajateltuna oli todella hyvä, että saimme aloittaa työskentelyn Nean kanssa kahden kesken. Hänen rohkeutensa tuskin olisi riittänyt vielä ryhmäsadutukseen siinä vaiheessa, ja hän sai tutustua minuun ja sadutukseen rauhassa.

MEILLÄ ON KISSOJA

Meillä on neljä kissanpentua. Keltaista, kaks mustaa ja yks epämustavalkoinen. Kaks moniväristä kissanpentua. Yks keltasesta emosta ja yks värikäs emo. Ne on kauniita. Yhet on vähä isompia, toiset vähä pienempiä. Käytiin peseen hampaat ja sitte käytiin kylpyhuoneessa kattoon niitä. Isi oli vielä töissä. Sitte ko ne on isoja, päästetään ulos. Vähä myyään pois. Kun nukuttiin ja tultiin hoidosta, yks kissa oli jo sängyn alla synnyttämässä. Ne oli sulosia. Emä oli hoitanu jo kauan. Muistan yhtenä päivänä kun Nelli söi ruokaa sen yhen toisen kissan kans, se ei sihissy, mutta toisena päivänä sihisi.

Nea 4 v

10.1.2 Ryhmäsadutus: Matti ja Antti

Toisen intervention sisältönä oli ryhmäsadutus eli se, mikä oli tarkoitus olla jo edellisellä kerralla. Jokaiseen lapseen tutustuminen ja luottamuksen voittaminen sadutuksen keinoin vie aikaa, mutta Matti ja Antti astelivat sadutushuoneeseen avoimin mielin, ja kerrottuani heillekin, kuka olen ja mitä teen päiväkodissa, he alkoivat kertoa satua ilman epäluottamuksen häivääkään. Antti ja Matti tulivat hyvin toimeen keskenään. Satua alettiin kertoa välittömästi, ja yhteinen aihekin löytyi ensi yrittämällä: robotti. Antti johti sadun kertomista ja vei suurimman osan puheenvuoroista, Matin myötäillessä ja lisäillessä satuun pieniä elementtejä. Antti oli kuitenkin se, joka johdatteli sadun juonta.

Antti innostui testaamaan minua pissa-, veri- ja pierujutuillaan halutessaan tietää, olenko luottamuksen arvoinen ja kirjoitanko todella kaikki sanat ylös. Molempia poikia nauratti kovasti se, että todella kirjoitin kaiken sanasta sanaan paperille.

Huomatessaan sen he kuitenkin rauhoittuivat pian ja jatkoivat satua asiallisemmissa merkeissä. Kun satu oli valmis, luin sen ja kysyin, haluavatko he muuttaa tai lisätä mitään satuun. Matti huomasi tilaisuutensa tulleen ja lisäsi viimeisen lauseen.

Kysyin, haluavatko he piirtää satuun kuvan, ja molemmat pojista alkoivat kuvittaa satua ahkerasti. Tosin Matti odotti Antin aloittavan ensin ja tarttui sitten vasta kynään. Antti piirsi useammankin kuvan Matin keskittyessä yhteen kuvaan. Matilla oli hentoa, epävarmaa piirrosta, kun Antilla taas vahvat värit, ja hän tiesi heti, mitä oli tekemässä. Poikien piirtäessä kyselin heiltä samalla, miltä tämä sadutus tuntui. Antti vastasi: ”Tämä oli hauskaa!” Matti: ”Tosi hauskaa!” He halusivat kuulla sadun kolme kertaa, ja joka kerta se nauratti yhtä paljon.

Antti on rohkea pieni poika, jolla riittää energiaa todella paljon. Se saikin minut miettimään, miten hän jaksaisi keskittyä sadutukseen, mutta hänellä oli hyvä keskittymiskyky niinkin vilkkaaksi lapseksi. Hän oli myös Mattiin nähden ihan selvästi johtajatyyppeä, jota Matti mukaili ja myötäili. Antilla on kova halu voittaa, toiseksi jääminen ei hänelle sovi. Antissa on hyvää hänen tapansa rohkaista toisia. Matti taas on rauhallinen, pohdiskeleva ja hiukan syrjäänvetäytyvä, mutta yhtyy helposti muiden ilonpitoon. Antti satua kertoessaan eläytyy täydestä sydämestään käsillä olevaan hetkeen - eleet, ilmeet ja kaikki. Jännittävässä kohdassa hänen oli vaikea pysyä tuolillaan. Matti taas on hyvin rauhallinen ja eleetön tarinankertoja, vaikka äänen paino muuttui tarinan edetessä hiukan innostuneemmaksi.

BEN10 JA BEN10-KAKKONEN

Robotti osaa liikkua ja kiusata. Robotti on tehty pahvista ja se kiusaa kaikkia ja lentää avaruuteen ja vuotaa verta. Sitte se pierasee. Sitte se pissaa housuun. Robotti osaa piirtää värikkäitä apinoita ja pöllöjä. Sitte vielä leijona, hauki ja delffiini. Ja sitte haikala. Sitte se vielä osaa piirtää hattuja ja se tekee hyvää ruokaa. Robotti muuttuu tytöks ja osaa piirtää seinään kynällä. Robotilla on käsine jonka ostaa 6 euroa. Se pystyy muuttumaan hirviöksi ja palloksi ja pyörimään. Nelikätkäinen Ben10.

Matti 4 v ja Antti 5 v

10.1.3 Yksilösadutus: Mari, Nea ja Antti

Kolmannessa interventiossa sadutin jokaisen lapsen yksitellen. Uskon, että se oli heille hieno kokemus saada täysin huomion itseensä ja samalla he antoivat minulle hyvän mahdollisuuden tutustua heihin paremmin. Sadutuksen jälkeen he saivat kuvittaa satunsa niin tahtoessaan, ja jokainen lapsista kuvitti satunsa piirtäen sadun tapahtumia paperille.

Mari:

Kun saavuin päiväkodille, oli vastassa jo kolme lasta, jotka kaikki kysyivät, saako jo tulla kertomaan sadun. Maine oli siis kiirinyt edelläni, ja viisivuotias Mari tuli ensimmäisenä kertomaan satua. Hänen sadutuksensa sujui kuin itsestään. Kun kerroin sadutuksen idean, ei tarvinnut edes kehottaa aloittamaan satua, kun Mari alkoi jo kertoa. Hän nautti silmin nähden, kun häntä kuunneltiin. Tuli mielikuva, että se oli tuttu rooli hänelle, koska hän käyttäytyi niin luonnollisesti ihmettelemättä asetelmaa, jossa hänelle annetaan tilaa ja huomiota. Marin puhetyyli on hyvin kaunis ja lähellä kirjakieltä, ja hän on kielellisesti erittäin kehittynyt. Sadun kerronnassa Mari eläytyi oikein ihanasti tunnelmaan. Uskon, että hänelle on varmasti luettu paljon satuja myös eläytyen tunnelmaan.

Satu oli erittäin myönteisesti sävyttynyt. Maristakin huokui onnellisuus ja harmonia. Hän ei ujostellut yhtään mutta ei myöskään ollut päälleikävä tai itseks. Hän oli mielestäni suloinen tyttö, josta ei voinut olla pitämättä. Mari kuvitti oman satunsa mielellään. Hän aloitti piirtämisenkin yhtä vaivattomasti kuin sadunkin. Kuvitus myötäili satua, ja Mari käytti värejä pelottomasti. Lopuksi Mari kysyi: ”Outi, oot saduttanu muita jo kahesti, sadutathan muaki yhtä monesti?”

AURINKO PAISTAA IHANASTI, ON HYVÄ KÄYDÄ UIMASSA,
KYNsilakkaa

Hevonen loikkaa ylös.
Sitten aurinko paistaa ihanasti.
On hyvä käydä uimassa.
On hyvä että lakkaa kyntensä.
On hyvä kun toista haluaa.
On hyvä kun tulee ikävä.
Aurinko nostaa ylös.
On ihana leijaa lennättää.

On ihana kun panee tatskoja.
Aurinko ei nouse ylös ja menee pilven taakse.
Sitten kun aurinko loistaa, tulee kimalletta joka puolelle.

Mari 5 v

Nea:

Nea oli seuraava halukas sadun kertoja. Hän oli hiukan rohkeampi aloittamaan satunsa kuin viimeksi mutta vaati silti paljon rohkaisua ja kannustusta. Mari piirsi vielä kuvitustaan omaan satuunsa Nean kertoessa satua, mikä hiukan häiritsi aluksi Neaa, mutta kun hän huomasi, että Mari keskittyi vain omaan piirroukseensa, Marin läsnäolo unohtui.

Kun Nea pääsi alkuun satunsa kertomisessa, hän kertoi sadun todella nopeasti, kuin peläten, että hänet keskeytetään. Hän pitäytyi tutussa ja turvallisessa kissanpentusadussa, joka pohjautui todellisuuteen ja oikeisiin tapahtumiin. Nean on helpompi käsitellä todellisuutta kuin mielikuvituksella tuotettuja asioita. Nean silmät alkoivat loistaa, kun luin hänen satunsa lopuksi. Hän pyysi, että lukisin sen vielä toisenkin kerran, kun huomasi, että myös Mari tykkäsi siitä. Nea ei halunnut muuttaa satua eikä lisätä mitään.

KISSANPENNUSTA

Meillä on yks kissanpentu jo ulkona. Toiset on vähä pienempiä. Niin ja ne on sielä saunassa silloin kun me ei saunota. Silloin ku me saunotaan, ne on sielä välihuoneessa sitten. Silloin kun sataa, me otetaan koira sisälle. Sitte ko on saje loppunu, otetaan Ami ulos tai jää sisälle. Amilla on sellanen viilennyspanta kesäsin ko on kuuma. Joku vie vettä sille kesäsin. Ja talvella Ami ei oo ulkona.

Nella 4 v

Antti:

Antti asteli itsevarmasti sadutushuoneeseen ja kysyi: ”Voinko jo alottaa?” Kun sain kynän käteeni, annoin luvan aloittaa sadun kertomisen. Antin kielellinen kehitys on todella hyvää, ja hän osaa ilmaista asiat hyvin. Kertojana Antti on hyvin ilmeikäs ja eläytyväinen. Vaikeimpien sanojen kohdalla hän varmistaa, että kirjoitan ne varmasti oikein, kuten Gormiitin hän tavasi minulle useasti. Hän todella arvostaa sitä, että häntä kuunnellaan ja nauttii huomiosta ja keskipisteenä olemisesta selvästi.

Antti on innokas piirtämään. Hän halusi piirtää kuitenkin samantyyllisen tutun pääkallopiirroksen kuin viime kerrallakin, koska koki olevansa hyvä siinä. Hän ei hermostu, jos ei onnistu piirroksessaan halutulla tavalla, vaan jatkaa samaa piirrosta vain hiukan soveltaen siihen tullutta ”virhettä”. Antti piirtäisi niin kauan, kuin paperissa näkyy valkoista. Hän selvästi rohkaistui siitä, kun kehuin hänen piirrostaan hienoksi. ”Piirtäminen on kivointa. Oon ennen luullut, etten osaa.” Sadutuskerran lopuksi hän vielä sanoi: ”Tämä tuntuu mukavalta. Oon oottanut, että pääsen tänne sun kans.”

GORMIITTI

Gormiitit taistelee. Ne asuu laavatalossa. Ja gormisaarella asuu toinenki. Se näyttää sellaselle jolla on kivääri, ja piikkejä ja kultaa selässä. Ja sitte ne nyrkkeilee. Ja sitte ne vielä siivoo kaikki. Ne asuu yläkerrassa.

Antti 5 v

10.1.4 Yksilösadutus: Antti, Vili, Mari ja Nea

Antti:

Antti innokkaana juoksi jo ulkoa vastaan, kun huomasi minut, ja sanoi: ”Mulla on jo monta satua mielessä, mennään jo!” Satua alkoi tulla jo ennen, kuin ehdin tarttua kynään. Sadun edetessä Antti innostui siitä, miltä numerot näyttivät, kun kirjoitin ne. Hän myös testasi, kirjoitanko kaikki tuhannen ja sadantuhannen nollat. Kun myönsin, että en tiedä, kuinka monta nollaa tulee tsiljoonatriljoonabiljoonaan, päädyimme kompromissiin, että kirjoitamme sen sanana. Hän halusi kuulla sadun kolme kertaa, ja joka kerran numerokohta sadussa nauratti eniten.

Antti alkoi taas innokkaana piirtää. Hän aikoi piirtää kolmannen kerran pääkalloa. Kysyin, että ”Mistä sinun satusi kertoi, haluaisitko piirtää siitä?” Antti vastasi, ettei osaa piirtää pokepalloa. Kannustin kuitenkin yrittämään, ja siitä tuli hieno! Antissa on uskallusta yrittää epäonnistumisen uhallakin, ja hienoa nähdä se voitonriemu, kun hän itsekin ymmärsi onnistuneensa uudessa asiassa.

POKEPALLO 100

Se alkaa pokepallossa. Ne asuu sellasessa punaisessa pallossa. Ne on kilttejä. Ne on sellasia että ihminen pitää niitä ja niissä on sähkövoimia. Niissä on Picachu. Niillä on monta pokepalloa, 100 pokepalloa, yli 1000. Yli tsiljoonatriljoonabiljoona. Monta nollaa.

Antti 5 v

Vili:

Ensivaikutelma Vilistä oli hiukan ujo, rauhallinen, hiljainen ja vakava poika. Vili tuli istumaan pöydän ääreen ja kysyi vakavana: ”Mitä me nyt tehdään?” Kerroin idean sadutuksesta, ja Vili nyökkäsi vastaukseksi ja aloitti lyhyen ja ytimekkään satunsa. Hänen äänenpainonsa ei muuttunut juuri ollenkaan koko sadun aikana. Vili kuitenkin tiesi tarkalleen, mistä ja miten haluaa kertoa, epäröintiä hänessä ei näkynyt ollenkaan. Satu loppui yhtä nopeasti kuin oli alkanutkin. Luin sadun Vilille. Hän nyökkäsi ja hymyili hiukan lopuksi.

Pyysin Viliä piirtämään kuvan sadusta. Piirtäessä hän eläytyi hiukan enemmän ja kertoili samalla rauhallisella äänellä, mitä minkäkin värinen viiva piirroksessa tarkoittaa. Hänellä on uskomattoman hyvä keskittymiskyky, mikään melu tai häiriö ei hetkeksikään keskeyttänyt satua tai piirtämistä. Vili hallitsee tunteensa hyvin ikäisekseen pojaksi, tai sitten hän ei vain ole tottunut näyttämään niitä.

MYRSKY

Vesisade. Ukkonen. Tulee salamoja. Puut kaatuu. Tulee tulipalo. Kaikki kastuu vesisateella.

Vili 4 v

Mari:

Mari tuli hyvin iloisena, myönteisenä ja terveellä itsetunnolla varustettuna sadutustilaan ja kysyi jo ovella, voiko aloittaa sadun kertomisen. Kun annoin luvan aloittaa, tekstiä tuli niin nopeaa, että jouduin toppuuttelemaan, jotta sain kaiken ylös. Yhteinen rytmi löytyikin pian, ja Mari eläytyi satuun erittäin hyvin. Kaikki huudahdukset ja äänenpainot olivat todella merkityksellisiä ja toivat sadulle aivan uudenlaisen ilmeen. Satu oli kaikkien satujen ”normien” mukainen, olipa kerran - aloituksesta lähtien, mutta Mari sai satuun aivan uudenlaista mielikuvituksellisuutta. Varsinkin lopun hunajapeitto teki minuun vaikutuksen. Sadussa oli vastoinkäymisiä, mutta Nalle Puh voitti ne.

Mari oli hyvin onnellinen kuullessaan sadun eikä halunnut muuttaa siitä mitään. Hän halusi kuulla sen toiseenkin kertaan ja neuvoi minua eläytymään entistä paremmin varsinkin ”Auau au!” -huudahduksen kohdalla. Kuvittamisen Mari aloitti myös samalla rohkeudella ja epäröimättömyydellä. Piirtäessään suurta mehiläistä hän totesi, että ”Mehiläisen ei aina tarvi olla mustakeltainen” ja toteutti rohkeasti omaa näkemystään värikkästä mehiläisestä.

NALLE PUH JA MEHILÄISET

Nalle puh käveli ja löysi hunajapuun ja kiipes siihen. Hän otti siitä hunajaa. Mehiläiset pisti sitä: ”Auau au!” Nalle puh juoksi ja mehiläiset lensivät perässä. ”Minä juoksen pakoon, hahhahhaa! Ja sitten minä rikon teidän piikit ja syön hunajaa. Laitan hunajapeiton päälle ja alan nukkumaan.”

Mari 5v

Nea:

Nea oli jo hiukan päässyt ujouden kuorestaan. Hän tuli hyvin mielellään mukaani sadutushuoneeseen, mutta sadun kertomisen aloittaminen oli vieläkin vähän vaikeaa. Halua sadun kertomiseen olisi todella paljon, mutta rohkeus vielä on hukassa. Yleisesti Nea puhuu paljonkin asioista, vaikkakin katse alas luotuna ja nöyrän kuuloisena. Hän ei selvästikään ole tottunut siihen, että hänelle annetaan

aikaa ja todella kuunnellaan ja kunnioitetaan hänen mielipiteitään sekä ajatuksiaan.

Lopulta Nea sanoi sadun alkavan. Hän kertoi sen jälleen pikavauhtia. Nea ei kunnolla uskalla tai osaa päästää mielikuvitustaan valloilleen vaan turvautuu sadun kerronnassa viime päivien tapahtumiin. Lopuksi luettuani sadun hänelle ääneen epävarma tyttö muuttui edessäni iloiseksi ja uskalsi jopa katsoa silmiini. Sadun kuvituksessa epävarmuus palasi, ja hänestä tuntui, että hän ei osaa eikä halua piirtää sillä kertaa mitään.

PENTU JA HAMMAS

Meillä on jo yks kissa hukassa. Meillä on taas jo syntynyt lisää pentuja. Arvaappa, mitä mun alahampaille on tapahtunu illalla. Mun alahampaat on irronnu.

Nea 4 v

10.1.5 Ryhmäsadutus: Nea, Vili ja Antti

Tarkoitukseni oli pitää yksilösadutustuokio, mutta lapset itse halusivat kertoa sadun yhdessä. Koska menetelmän on tarkoitus ottaa pitkälti lasten toiveet huomioon, päätin saduttaa lapsia ryhmässä heidän toiveidensa mukaisesti. Kaikki lapset olivat iloisia ja innokkaita, vaikkakin Vili jäi hiukan taustalle alusta lähtien.

Antti alkoi innokkaasti esittää ideoita ja kyseli, mikä aihe sopisi kaikille. Nea osallistui myös yllättävän rohkeasti yhteisen kiinnostuksenaiheen löytämiseen. Aiheeksi valittiin sirkus – sirkus oli samana päivänä tulossa Ylivieskaan, ja sinne kaikki kolme lasta olivat menossa. Antti aloitti sadun kertomisen mutta osasi myös hyvin antaa tilaa muidenkin ideoille ja ajatuksille. Antti oli paljon huomaavaisempi muita kohtaan kuin edellisellä kerralla. Nean rohkeus oli kasvanut paljon, ja se tuli esiin varsinkin näissä ryhmäsadutustilanteissa. Vili oli kaikista hiljaisin. Myös miellyttämisenhalu näkyi, hän ei sanonut missään vastaan ja kaikki kävi hänelle. Hän otti kuitenkin osaa sadunkerrontaan, ettei täysin istunut vieressä kuuntelijan

roolissa. Vili oli edelleen vähäsanainen pikkumies mutta keskittyi kyllä kuuntelemaan ,mitä muut puhuivat.

Kaikki piirsivät oman näkemyksensä sadusta. Vili piirsi vuoren, vaikka sitä ei edes mainittu sadussa. Hänellä näkyy olevan tiukka linja siinä, mitä hän haluaa tehdä ja mitä hän tekee. Itsepäisyys nostaa päätään mutta toisia kunnioittavalla tavalla. Nea piirsi tusseilla hyvin värikkään teltan: ”Sirkustelttahan on värikäs.” Antti piirsi myös hyvin värikkään piirustuksen, upeat värit ja pikkutarkkuus. Antin piirustuksesta Nea totesi: ”Ihan kuin taivaalta kaatunu sateenkaari!” Ja tähän nauratti lapsia.

SIRKUKSESSA

Sirkuksessa syödään sipsiä ja poppornia ja vaahtokarkkeja. Sitte tikkaria, karkkia ja mansikoita. Ja limsaa. Ja vattuja. Mää tykkään niistä. Ja kermaa ja kakkua. Ja sielä on pirtelökone. Ja vadelmia. Sirkuksessa on eläimiä. Hevoset hyppii ja tekee taikatemppeja. Ja hyppää liekkijutusta. Ja lehmiä. Lehmät synnyttää maitoa.

Nea 4 v, Vili 4 v, Antti 5 v

10.1.6 Ryhmäsadutus: Nea ja Antti

Edelliskerran ryhmäsadutuksesta huolimatta pitäydyin suunnitelmassani ja käytin myös tässä kuudennessa interventiossa ryhmäsadutusta. Kun kerroin Antille ja Nealle, että nyt saatte kertoa yhteisen sadun, Antti oli innoissaan, kun taas Nea hiukan epävarman oloinen. Neassa oli kuitenkin rohkeus lisääntynyt sen verran, että hän teki aloitteen ja kysyi Antilta: ”Mistä kerrotaan?” Antti ehdotti poikien pelistä tuttua sankaria, mutta kun hän huomasi, että Nea ei innostunut vaikka ei sanonutkaan sitä koskaan ääneen, Antti sanoikin heti perään: ”Hei, nyt tiiän mistä me molemmat tykätään! Karkeista!” Nea hymyili vastaukseksi, ja sadun aihe oli selvä molemmille.

Antti aloitti sadun vahvasti, mutta Nea pääsi hyvin pian mukaan ja Antti osasi antaa myös Nealle puheenvuoron. Antti piti jopa hänelle harvinaisia hiljaisia hetkiä, jotta Nealla olisi tilaisuus osallistua. Tilanteissa, joissa he puhuivat päällekkäin,

Antti antoi Nean jatkaa omaa lausettaan itse hiljentyen ja jatkoi omaa sanottavaansa vasta Nean lopetettua. Yllätyin sekä Antin tavasta osata antaa tilaa Nealle että Nean kasvaneesta rohkeudesta. He olivat todella hyvä, toisiaan täydentävä ja sanattomasti kannustava pari.

KARKKISATU

Olipa kerran hyviä karkkeja. Tullisia karkkeja. Sellasia pippureita. Minä tykkään suklaakarkkeista. Niin minäkin. Levysuklaakarkkeista. Patukasta jossa on valkosta, niin sit maistuu hyvälle. Mää tykkään vielä hammaskarkkeista. Joo, niistä vampyyrikarkkeista. Ostan jumbotikkarin, sellasen tosi ison tikkarin kun meen karkkikauppaan. Loppu.

Antti 5 v, Nea 4 v

10.1.7 Yksilösadutus: Antti ja Meri

Antti:

Antista kehkeytyi nopeasti innokas sadunkertoja. Taas hän juoksi intoa puhkuen ulkoa ja huusi tullessaan: "Mulla on jo satu, jee!" Antilla ei ole vaikeuksia keksiä, mistä hän sadun kertoo. Satu alkaa välittömästi ja tulee automaattisesti. Hän ei pysähdy miettimään seuraavaa tapahtumaa, vaan juoni etenee intuitiolla. Antin saduissa näkyy vahvasti tv-sarjojen ja tietokone- ja videopelien vaikutus. Lähes kaikki hänen satunsa ovat liittyneet pelihahmoihin tai tv-sankareihin. Hän itse sanoi: "Pelaan kotona niin kauan ko jaksan. Saan pelata niin kauan ko haluan. Oikeesti saan pelata koko päivän." Tämä kyllä ilmenee myös sadun maailmassa, mutta Antti ei kuitenkaan jumitu siihen, mitä hahmoille on pelissä tai teeveessä sattunut, vaan hän rakentaa hahmoille aivan omanlaisensa maailman. Hänen mielikuvituksensa on huima.

Piirtäjänä Antti on todella innokas ja yksityiskohdat huomioon ottava. Välillä tuntui, että hänellä on kiire lopettaa satu, jotta pääsee piirtämään. Antti nauttii käyttää

vahvoja kirkkaita värejä pelottomasti. Mielestäni oli ilo huomata, että pienellä kannustuksella voi saada lapsessa niin suuren muutoksen aikaan: aluksi Antista tuntui, ettei hän osaa piirtää, ja kohta piirtää jo upeita mitä mielikuvituksellisempia kuvituksia.

BOUSER

Olipa kerran Bouser. Ja se Bouser, niin se assuu sellaisessa laavatalossa. Siinä on semmonen Bouserin kuva ylhäällä. Se vangitsee Prinsessan. Sitte se nauraa ko Mario kuolee. Sitten vielä ne on kavereita, Bouser ja Mario.

Antti 5 v

Mari:

Sadutustilanne alkoi olla Marille jo tuttu, ja se myös näkyi hänestä. Hän käveli sadutustilaan itse, ennen kuin kerkesin käydä pyytämään häntä sisään, ja kysyi: "Onko jo mun vuoro?" Otin Marin vastaan ja kysyin, mistä hän tällä kertaa haluaa kertoa sadun. Hän vastasi haluavansa kertoa tiikeristä.

Marin saduista on aina huokunut tyytyväisyys ja onnellisuus elämään. Sama linja jatkui, ja sanat "ihana" ja "rakkaus" toistuivat sadussa. Lopussa Mari yllätti minut kertomalla tiikerin siskon veljen kuolleen. Aihe oli uusi Marin suusta, mutta kuolemankin hän käänsi voitoksi: tiikeri auttaa siskoja surussa.

Lopuksi Mari kysyi, milloin tulen uudelleen. Hänellä oli kuulemma ollut jo ikävä minua, että saa kertoa sadun. Kerroin tulevani parin päivän kuluttua, ja hän pyysi minua olemaan varma, että myös hän on silloin paikalla. Tällaiset pienet kommentit pienen tytön tai pojan suusta saivat innostukseni kasvamaan entisestään sadutusta kohtaan, sillä ne tarkoittivat sitä, että tällä kaikella oli heille merkitystä.

MÄÄ TYKKÄÄN JA RAKASTAN

Tiikeri on ihana. Mää tykkään tiikereistä. Sitte mää tykkään ja rakastan niitä ihan. Mää hoidan ja ruokin tiikeriä. Sitte sillä on sisko. Sen siskon veli on kuollu, mutta tiikeri auttaa sitä siskoa.

Mari 5 v

10.1.8 Aihesadutus: Vili ja Nea

Aihesadutuskertana paikalla olivat Vili ja Nea. Pyysin heitä tällä kertaa poikkeuksellisesti ensin piirtämään piirroksen, josta kertoisivat sadun myöhemmässä vaiheessa.

Vili:

Vili alkoi välittömästi piirtää. Hän valitsi mustan tussin ja synkän aiheen: ukkonen ja salama. Ulkona samanaikainen sade saattoi vaikuttaa Vilin aihevalintaan. Hän ei piirtänyt selkeitä kuvioita vaan antoi kuvan katsojalle tulkinnan varaa käyttämällä erilaisia värejä ja viivoja piirroksessaan. Kun pyysin kertomaan sadun piirroksesta, Vili aloitti mutta oli hyvin niukkasasanainen. Hän sanoi vain, mitä oli välttämätöntä sanoa piirustuksen ymmärtämisen kannalta.

Kun pyysin Viliä kertomaan sadun piirroksestaan, hän piti tiukasti kiinni piirroksen aiheesta ja tapahtumista myös sadussa. Vili nautti selvästi enemmän piirtämisestä kuin tarinan sanallisesta tuottamisesta. Luettuani sadun hänelle hän ei halunnut muuttaa siitä mitään.

VUORI

Pyörii ukkospilvet. Vuoren yläpuolella. Salammat lyö. Ruskea vuori. Mustat ukkospilvet. Keltaiset salammat.

Vili 4 v

Nea

Nea yllätti minut heti aluksi kertomalla, miten kiva oli taas tulla kertomaan satua. Hän ei ole ennen puhunut kuin juuri sen, mitä on ollut välttämätöntä ja mihin kysymyksiini on ollut pakko vastata. Nea kertoi myös, miten paljon häntä ennen jännitti. ”Mutta aina ollu kivaa!” Nea kertoi, että häntä ei enää jännitä niin paljon, kun hän huomasi, ettei sadun kertominen olekaan niin vaikeaa.

Nea otti rohkeasti käteen keltaisen värin ja piirsi auringon, vaikka oli sadepäivä. Nea kertoi: ”Kun piirtää sateella auringon, ei tunnu niin sateiselta.” Seuraavaksi hän piirsi sateenkaaren käyttäen lähes kaikkia mahdollisia värejä. Rohkeutta Nealla on tullut sadun kertomisen lisäksi piirtämiseen ja värien käyttöön. Hän ei piirrä enää epämääräisiä kuvioita himmeällä värillä vaan valitsee määrätietoisesti värin ja piirtää epäröimättä - luottaen siihen, että onnistuu.

Nealle satu oli helpompi kertoa aihesadutuksen turvin, kun oli piirros, jossa pitäytyä. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun hän ei kertonut tositarinaa vaan käytti mielikuvitustaan rohkeammin piirustukseen tukeutuen. Sadusta tuli myös mielenkiintoisesti rakennettu. Hän valitsi sieltä jokaisen värin, josta sanoi ensimmäisen mielikuvan, mikä tuli mieleen. Piirroksessa olevan auringonkin hän muisti sadussa mainita.

SATEENKAAREN VÄRIT

Vaaleanpunainen. Mää tykkään siitä.
Keltanen. Kaunis väri. Auringon väri.
Vihriä. Mää tykkään kans siitäki.
Tummemman sininen. Mää tykkään siitäki.
Vaaleamman sininen. Mää tykkään siitäki.
Violetti. Kukan värinen.
Oranssi. Tykkäätkö sääki siitä?
Punanen. Sydämen värinen.
Mää tykkään kaikista väreistä.

Nea 4 v

10.1.9 Yksilösadutus: Nea, Mari ja Antti

Nea

Saduttaessani Neaa jälleen tavalliseen tapaan, niin että satu kerrotaan ensin, hän palasi vanhaan tuttuun ja turvalliseen kertomukseen omista kissoistaan. Hän kertoi ilmeisesti tämän hetken tilanteen eli kissojen kuulumiset. Satu tuli Nealta paljon itsevarmemmin, eikä hän enää pelännyt, että hänet keskeytetään tai sanotaan, ettei hän osaa kertoa satua. Hän katsoi satua kertoessaan ensimmäistä kertaa minua silmiin eikä alaspäin. Oli todella ilo nähdä, miten paljon Nea on kehittynyt luottamaan itseensä ja osaamiseensa monellakin taholla. Epävarmasta, lähes puhumattomasta ja ujosta pienestä tytöstä on kehittymässä ihana itsevarmuuttaan vielä haeskeleva mutta kuorestaan ulos tullut tyttö.

SE KISSA

Meillä on nyt uus pentu. Siltä jolta ei oo ennen syntyny, Nelliltä.
Kissat voi tapellakki, ja leikkiä.
Uus kissanpentu on valkoista ja mustaa. Sillä ei oo vielä nimiä.
Meiltä on ne muut kissat lähteny.
Sillä on vielä silmät kiinni, se on vielä niiiin pieni.
Me jätetään se yks pentu meille.

Nea 4v

Mari:

Mari kertoi sadun soturiprinsessoista. Mielestäni se oli mielenkiintoinen näkökulma - yhdistää soturi ja prinsessa. Mielenkiintoni herätti sadussa lapsi, joka oli joutunut pulaan, koska oli "pahan orjuuden". Mari käytti ilmausta "pahan orjuus" helposti mutta ei ilmeisesti käsittänyt kuitenkaan sanan merkitystä. Pääasia hänelle oli että tiesi sen olevan jotakin paha. Lopuksi satuun ilmestyi vielä mehiläinen, joka sanoo prinsessaa kiltiksi ja ihanaksi. Se on Marin tapa lopettaa satu onnellisesti lapsen pelastumisen lisäksi.

Piirtäessään kuvaa sadusta hän samalla kertoi, mitä piirsi paperille. Mari kertoi "pahan orjuuden" olevan tyttö. Hän piirsi sen keltaisella värillä, ja minua yllätti huomio siitä, kun Mari kysyi: "Haittaako vaikka paha tyttö on niin iloisen värinen kuin keltainen?" Mari on selvillä värien tietynlaisista merkityksistä ja osaa käyttää niitä luodakseen haluamansa tunnelman myös piirroksensa.

PRINSESSASOTURI; PRINSESSASOTURI JA PRINSESSASOTURI

Olipa kerran lapsi joka joutui pulaan. Sitten prinsessasoturi Liana ja Alexa tuli ja kysyi: ”Mikä hätänä?” Lapsi sanoi, että on pahan orjuuden, ja teidän pitää pelastaa minut. Tulen mukanne. Kaikki menivät yhdessä. Mehiläinen sanoi että: ”Oletpa sinä kiltti, mutta vähän ihana, prinsessa.”

Mari 5 v

Antti:

Antti tuli sadutustilaan entisellä innolla ja aloitti sadun jälleen kovin vauhdikkaasti. Tarinaa alkoi tulla taas pelien sankareista, mutta tällä kertaa sankarit ja sankarittaret olivat eri pelimaailmoista ja Antti sijoitti heidät kuitenkin samaan satuun. Sadussa nousi esille ystävyysuhteet sekä se, miten hyvä voittaa pahan. Humoristisen sadusta teki meidän molempien mielestä englanninkielinen lausahdus prinsessalta Mariolle: ”Thänkjuu Mario!” Luettuani sadun Antille, hän oli siihen hyvin tyytyväinen eikä halunnut muuttaa mitään siitä. Mielenkiintoista sadussa oli myös se, että kun joku kuoli, se muuttui tähdeksi. Se on varmasti jollakin tapaa lohdullinen ja turvallinen tapa lapselle käsitellä kuolemaa.

MARIO JA LUIGI

Mario ja Luigi on semmosia veljeksiä ja ne asuu yhdessä prinsessan kans. Sitte ne pelaa tennistä. Bousen varastaa prinsessan. Se on semmonen hirviö, jolla on piikkejä ja kilpi selässä. Sitte sillä on pikkunen apuri. Mario voittaa sen, ja Bousen kuolee ja siitä muuttuu tähti. Prinsessa sanoo Mariolle: ”Thänkjuu Mario!” Luigi auttaa Marioa siksi, ko se on sen kaveri.

Antti 5 v

10.1.10 Ryhmäsadutus: Nea, Vili ja Mari

Viimeinen interventio oli hyvä lopettaa ryhmäsadutukseen. Tämä lisäsi vertailukohtaa edelleen ryhmän toiminnan havainnoimisessa ja oli minulle hyvä tapa päättää saduttaminen päiväkodissa. Sekä lapsilla että minulla oli haikea mieli kertoessani heille, että tämä olisi viimeinen kerta tässä projektissa, kun he kertovat minulle satua. He kertoivat monin eri sanankääntein, miten ihanaa ja mukavaa

sadutus oli, ja kertoivat itse omin sanoin rohkaistuneensa tarinoiden kertomisessa. Kaksi lapsista, Nea ja Mari, kertoivat myös, että uskovat oppineensa piirtämään kanssani.

Kehottaessani lapsia aloittamaan sadun Vili aloitti sen sanoin: ”Olipa kerran vuori.” Tytöt jatkoivat sujuvasti siitä, ja Vilikin otti vielä osaa alussa. Pikkuhiljaa hän siirtyi sivustakatsojaksi ja nautti tilanteesta kuunnellessaan tyttöjen sadunkerrontaa. Mari varsinkin oli mestari lisäämään vuoren asukkeja, niitä tuli kuin liukuhihnalta. Nea lisäili Marin keksimään aiheeseen sopivia asioita. Lopulta luin sadun kaikille lapsille, ja he olivat todella tyytyväisiä siihen eivätkä halunneet muuttaa siitä mitään.

Vilillä oli oma tapa piirtää: hän otti kolme tussia kerralla käteensä ja antoi viivojen täyttää paperin. Hänellä oli edelleen vuoriteema piirroksessaan ja synkät värit – musta, tummanruskea ja tummansininen. Lopuksi hän lisäsi vielä häivähdyksen keltaista tasoittamaan synkkyyttä. Mari taas piirsi selvästi sadun maailmasta: kuvituksessa on lammas, kukka, lampi, ankoja ynnä muuta. Kodin Mari piirsi vahvoilla ääri viivoilla, jotta se erottuu muusta piirustuksesta. Näin ollen voisin kuvitella kodin olevan Marille tärkeä. Nea aloitti piirtämisen iloisen värisestä vuoresta, johon lisäili pieniä elementtejä, kuten lammen. Kaikki olivat todella tyytyväisiä sekä satuun että omiin ja toisten piirustuksiin.

ANKKALA JA PRINSESSA VUORILLA

Olipa kerran vuori. Siellä asui vuohipukkeja ja lampaista. Mää haluan että vuorella asui myös hattivatteja. Siellä oli lampi, jossa oli ankoja uimassa ja lentämässä. Mörkökin asui vuorella, ja Nalle Puh. Siellä asui prinsessa ja ritareita. Siellä oli maatila, jossa oli lehmiä, kaivureita, ihmisiä ja koti. Siellä olis eläimiä, ja se lammas vois kerätä kukkia. Ne kukat oli kimallevärisiä. Mehiläiset pisteleee kun Nalle Puh tulee ottaan hunajaa. Maatilalla on lehmiä, raktoreita, possuja, hevosia, kanoja. Ei muuta.

Nea 4 v, Vili 5 v, Mari 5 v

10.2 Valmis satukirja

Saduttamisen yhteydessä lopputuotokseksi syntyi lasten omista saduista ja kuvituksista satukirja (LIITE 1). Satukirjan valmistin ensin skannaamalla kaikki kuvat ja sadut, minkä jälkeen kokosin niistä www.extrafilm.com -sivuilla valokuvakirjan. Se oli hyvä tapa saada satukirjasta omannäköinen ja käyttää myös omaa luovuuttani sen kokoamisessa. Kirjoja tilasin jokaiselle osallistuneelle lapselle, päiväkodille, itselleni sekä opinnäytetyöhön liitteeksi.

Uskoin satukirjan lisäävän lasten innokkuutta ja omistautuneisuutta asiaan ja olin oikeassa. Tällä tavoin sadut jäävät myös näin elämään päiväkotiyhteisöön ja tuovat lasten omaa kulttuuria esille. Tavoitteenani oli satukirjan avulla saada sekä lapset että aikuiset arvostamaan lasten omaa kulttuuria ja rohkaista heitä tallentamaan lasten töitä.

11. TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN JA PROJEKTIN ARVIOINTIA

TAULUKKO 2. Sadutusprojektin tavoitteiden toteutuminen

Tavoitteet	Toteutuminen
Toiminnalliset tavoitteet: -Vekarakulman lasten ajatukset ja mielipiteet esiin saduttamisesta -Näkökulma suoraa lapsilta -Henkilökunta tietoiseksi lasten näkökulmasta-> korostaa sadutuksen tärkeyttä, jotta henkilökunta ottaisi sadutuksen osaksi päiväkodin arkea ja joka-päiväistä elämää -Lasten tieto ja kokemukset, jotka välittyvät sadutuksen kautta, tulevat näkyväksi toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin projektin jäädessä elämään päiväkodin arkeen -Kehittyminen projektityöskentelyssä, oppia sen monimuotoisuudesta ja voittaa haasteet -Kehittyminen saduttamisessa ja saada lisää rohkeutta käyttää sitä työelämässä jatkossakin	-Sain esiin Vekarakulman lasten ajatukset ja mielipiteet esiin saduttamisesta sekä suullisesti että havainnoimalla ja näin ollen näkökulman suoraa lapsilta -Henkilökunta tuli tietoiseksi sadutuksen tärkeydestä ja vaikutuksista, ja innostuivat sadutusmenetelmästä -Lasten tieto ja kokemukset välittyivät sadutuksen kautta, mutta nähtäväksi jää, miten sadutus jää elämään päiväkodin arkeen. Se ei tämän projektin aikana tullut vielä näkyväksi -Kehityin projektityöskentelyssä paljon, huomasin sen monimuotoisuuden, sekä voitin vastaan tulleita haasteita luovalla ongelmanratkaisukyvyllä -Kehityin saduttamisessa ja sain rohkeutta käyttää sitä tavoitteellisemmin myös työssä
Tulostavoitteet: -Miten sadutus vaikuttaa lapsiin esim. itsetuntoon ja itsevarmuuteen ja kuulla lapsilta miten he kokevat sadutuksen vaikuttavan itseensä, toisiin ja ryhmähenkeen -Lasten reaktioita, muutoksia ja kehitystä. -Saada lapsille lisää rohkeutta ilmaista itseään ja mielipiteitään, saada ujutkin lapset avautumaan ja puheliaammat antamaan tilaa hiljaisemmille -Lapset tuntevat itsensä tärkeiksi -Vekarakulmassa lasten itse tekemän kulttuurin arvostuksen nostaminen ja kannustaa työntekijöitä tallentamaan ja dokumentoimaan lasten kulttuuria	-Havainnoinnin avulla huomasin lasten itsetunnon sekä itsevarmuuden nousevan paljon sekä kuulin lapsilta itseltään myös mielipiteitä omasta kehityksestään, esim. kehittyminen piirtämisessä ja rohkeuden kasvu -Huomasin lapsissa tapahtuvan suuria muutoksia, he oppivat ilmaisemaan mielipiteitään rohkeammin ja ilmaisemaan itseään vapaammin. Hiljaisiin ja ujoin lapsi avautui, puheliain oppi antamaan muillekin tilaa ja ottamaan huomioon -Lapset tunsivat itsensä tärkeiksi saadessaan kahdenkeskistä aikaa -Lapset itse oppivat arvostamaan kättensä jälkiä ja omia satujaan enemmän kuin ennen. Se, tallentaako ja dokumetoiko työntekijät enemmän lasten kulttuuria kuin ennen, jää myös tulevaisuudessa

jatkossakin -Sadutus tuo myös lisää laatua ja ammatillisuutta Vekarakulman päiväkotiin -Valmis opinnäytetyö -Lasten itse tekemä ja kuvittama satukirja -Haluan myös saada lisää laatua omaan työhöni, kasvaa ammatillisesti tämän projektin myötä, havainnoin ja dokumentoin lasten reaktioita, muutoksia ja kehitystä	nähtäväksi. -Laatua ja ammatillisuutta tulee vielä lisää päiväkotiin, jos työntekijät alkavat käyttämään sadutusta arjessa -Valmis opinnäytetyö marraskuussa 2010 -Lasten itse tekemä ja kuvittama satukirja syyskuussa 2010 -Sain lisää laatua sadutusmenetelmän kautta sekä ohjauksen kautta omaan työhöni, sekä kasvoin ammatillisesti projektin myötä, myös havainnointitaidot kehittyivät
Oppimistavoitteet: -Kehittää kommunikaatiotaitoja sekä kielellisen tietoisuuden ja uusien käsitteiden käyttöä -Sadutuksen kautta lapsi oppisi tuottamaan tietoa, oivalluksia ja uusia näkökulmia -Sadutus-menetelmän tutuksi tuleminen, - >kokevat helpoksi ja hyödylliseksi käyttää -Työntekijät oppi-sivat kuuntelemaan lasta -Lasten oman kulttuurin ymmärtäminen -Arvokkaan tiedon saaminen suoraan lapsilta -Projektimenetelmän haltuun ottaminen -Sadutuksen kokonaisvaltaisempi osaaminen ja hahmottaminen -Lisää varmuutta ja rohkeutta lasten kanssa toimimiseen ja ryhmän ohjaamiseen	-Lapsista yksi, esikouluun menevä kiinnostui paljon kirjoittamisesta ja numeroista -Lapset oppivat arvostamaan omia oivalluksia ja näkökulmia enemmän -Sadutusmenetelmä ja sen vaikutukset tulivat tutuksi työntekijöille. Toivon että he kokevat sadutuksen helpoksi menetelmäksi sisällyttää päiväkodin arkeen ja sitä kautta oppisivat kuuntelemaan lasta, arvostamaan heidän kulttuuriaan sekä saamaan arvokasta tietoa suoraan lapsilta -Mielestäni hallitsin projektia hyvin ja pysyin aikataulussa -Opein sadutuksesta paljon uutta ja näin selkeästi sen hyvät vaikutukset, jolloin osaan käyttää sitä monipuolisemmin myös työelämässä -Sain paljon lisää rohkeutta hyvin erilaisten lasten kanssa toimimisesta, sekä ryhmän ohjaamisesta

11.1 Työskentelyvaiheiden arviointia

Projektia ei voinut aloittaa ennen, kuin minulla oli tarvittavat luvat siihen. Kun olin saanut tutkimusluvan (LIITE 3) sekä tehnyt opinnäytetyösopimuksen (LIITE 4), kysyin kirjallisesti luvan myös osallistuvien lasten vanhemmilta (LIITE 5) sekä suullisesti lapsilta itseltään ennen jokaista sadutuskertaa. Kun olin saanut luvat, itse projektin toiminnallinen osuus alkoi. Mahdollisia riskejä ja ongelmia projektissa

on aina, kun työskentelee lasten kanssa. Sen sain huomata myös omassa projektissani, joustavuutta ja kekseliäisyyttä oli käytettävä. Vaikeinta oli interventioiden aikatauluttaminen, koska ei voinut koskaan tietää, tuleeko lapselta muutaman sanan satu vai sivullisen verran tekstiä. Toiset lapset olivat myös innokkaampia kuvittamaan satunsa kuin toiset, ja sekin hankaloitti aikataulun etukäteen lukkoon lyömistä. Varasin keskimäärin puoli tuntia aikaa yhdelle lapselle, ryhmasadutukseen noin tunnin, ja se osoittautuikin oikeaksi ajaksi. Joissakin tapauksissa lapset olivat valmiita aikaisemmin, ja joskus taas puoli tuntia venyi lähes tuntiin. Projektini pysyi aikataulussa hyvin, ainoastaan interventiot viivästyivät kokonaisuudessaan kahdella viikolla sairastapausten vuoksi.

Päiväkodissa yhdenkin lapsen poissaolo vaikutti ryhmän kokoon, joka täytyi ottaa huomioon sadutuksessa. Heti ensimmäisellä interventiokerralla, kun tarkoitukseni oli käyttää ryhmasadutusta, paikalla olikin ainoastaan yksi lapsi. Sen kuitenkin käänsimme kyseisen lapsen kanssa voitoksi, ja löysimme siitä parhaat puolet. Lapsi oli niin ujo, että ryhmasadutus häneltä tuskin siinä vaiheessa olisi onnistunut, joten yksilösadutus sillä hetkellä sopi mainiosti. Olin suunnitellut, että lähes joka kerralla kaikki viisi lasta olisivat paikalla, mutta se ei käytännössä ollut mahdollista, koska lasten hoitopäivät vaihtelivat paljon. Jälkeenpäin ajateltuna se olisi tehnyt työstäni todella suuren ja laajan ja vienyt liian paljon aikaa. En olisi myöskään pystynyt keskittymään yhteen lapseen ja siihen hetkeen niin hyvin, jos olisi pitänyt kiirehtiä.

Sadutuksen kautta projektiini tuli myös lisää haastetta, koska lapsi voi hyvinkin kieltäytyä kertomasta tarinaa. Lapsella on aina oikeus olla kertomatta tai kieltää julkaisemasta omaa satuaan. Tämä ei muuttunut ongelmaksi projektin aikana. Yhden kerran Matti, 4, kieltäytyi sadutuksesta, koska hänellä oli niin hyvä leikki meneillään. Kukaan lapsista ei kieltänyt julkaisemasta omaa satuaan vaan odottivat innoissaan satukirjaa. Olisin toivonut, että henkilökunta olisi osallistunut sadutukseen edes jonakin kertana. Se olisi saanut heidät huomaamaan käytännössä sadutuksen vaikutukset ja olisi sitä kautta voinut innostaa heitä entisestään ottamaan sadutus päiväkodin arkeen työvälineeksi. Huomasin sen kuitenkin olevan mahdotonta, koska työntekijöitä ei ollut irrotettavaksi tällaiseen

erityistilanteeseen. Henkilökunta oli yhteistyökykyistä ja ystävällistä, ja he ottivat minut aina hyvin vastaan.

Yksi riskitekijä oli se, että toteutin projektini toiminnallisen osuuden ohjaajani ollessa kesälomalla. Se tarkoitti sitä, että minun piti valmistautua ohjaajani kanssa hyvin ennen hänen lomaansa, ja vaati suurta oma-aloitteisuutta ja itsenäistä työskentelyä sekä ongelmanratkaisutaitoja. Tapasimme kuitenkin kaksi kertaa kesälomankin aikana, jolloin sain suurimpiin ongelmiin vastaukset ja pystyin jatkamaan työskentelyä. Toisaalta tämä haaste kasvatti minua ammatillisesti, mutta uskon, että jos olisin kouluaikana työstänyt projektiani, lopputulos olisi voinut olla laajemmin näkökulmia huomioon ottava.

Laadun tuottaminen on osa projektin jokapäiväistä työskentelyä ja se otetaan huomioon jokaisessa projektin vaiheessa, suunnittelusta lopulliseen työhön. Varmistaakseni laadun käytin hyväkseni aikaisempia tutkimuksia ja muuta lähdemateriaalia, jotta sain mahdollisimman kattavan ja kokonaisvaltaisen työn ja vertailukohtaa omille huomioilleni. Kirjallisuutta oli paljon ja monipuolisesti. Aikaisempiin tutkimuksiin ja muihin asiakirjoihin tutustuminen auttoi saamaan hyvän pohjan raportille sekä paljon vertailupintaa omille havainnoilleni. Siirsin raporttiin projektista kertyneet kokemukset, havainnot ja lasten ajatukset sekä kokonaiskuvan projektin etenemisestä. Huolellisesti tehty dokumentointi helpotti huomattavasti laadukkaan raportin tekoa.

Satukirjan kokoaminen oli odotettua haasteellisempaa. Halusin laadukkaan kirjan, mutta eri kustantamot vaativat kuvat sellaisessa tiedostomuodossa, johon oma tietokoneeni ei pystynyt, ja toimitusajat olisivat olleet liian pitkiä. Luovuus ja kekseliäisyys joutuivat taas koetukselle, mutta löysin uuden ja ehkä jopa paremman vaihtoehdon. Kokosin satukirjan valokuvakirjaksi internetissä www.extrafilm.com- sivustolla, ja myös sillä tavalla sain koota satukirjan sellaiseen muotoon, kuin itse halusin. Pysyin myös budjetissa satukirjan osalta. Olin varannut siihen 70 euroa, ja satukirjat maksoivat yhteensä 69,90 euroa.

11.2 Projektin hyöty päiväkodille

Projektin lähtökohta oli lapsilähtöisyys, ja toteutin sitä projektin joka vaiheessa. Onnistuin mielestäni tuomaan sadutuksen vaikutukset esiin Vekarakulmassa. Vaikutukset näkyivät selvimmin itse sadutustilanteessa, mutta henkilökunta sai raporttini, jossa kävivät ilmi kaikki havaintoni. Uskon siitä olleen hyötyä myös siinä mielessä, että he huomaavat sadutuksen merkityksen ja rohkaistuvat ottamaan sen käyttöön omaksi työvälineekseen päiväkodin arkeen.

Lapsinäkökulmasta halusin selvittää, miten sadutus vaikuttaa lapsiin, ja siinä mielestäni onnistuin hyvin. Havainnointi, joka oli minulle outo tutkimusmenetelmä tätä ennen, tuntui aivan oikealta ratkaisulta tähän opinnäytetyöhön. Uskon dokumentoineeni tärkeimmät ja merkityksellisimmät havaintoni huolellisesti, vaikka havainnointitutkimus ei olekaan kaikista tarkoin menetelmä.

Antoisinta koko projektissa oli huomata todellisuudessa sadutuksen vaikutus lapsiin. Neljässä lapsessa viidestä itsevarmuuden kehitys näkyi selvästi ja rohkeus kasvoi jokaisella sadutuskerralla. Luovuuden käyttö ja sen haasteet tulivat esiin ryhmäsadutuksessa, mutta oli hienoa huomata, miten hallitsevammatkin lapset oppivat antamaan tilaa hiljaisemmille ja ujommille. Yksi lapsista, esikouluun lähtevä Antti, kiinnostui sadutuksen myötä kovasti myös kirjallisesta tekstistä ja halusi nähdä, miten puhuttu satu muotoutuu tekstiksi. Keskittymiskyky löytyi jokaiselta lapselta, koska he olivat motivoituneita sadutukseen. He pitivät tärkeänä hetkenä sitä, kun saivat olla kahden kesken aikuisen kanssa ja saivat täysin huomion itseensä. Onnistumisen kokemukset värjivät jokaista sadutuskertaa. Siitä jäi hyvä mieli niin lapsille kuin minulle itsellenikin.

Päiväkodin johtaja Pisilä kertoi myös sadutustuokioista olleen hyötyä sen vuoksi, koska päiväkodissa ei kesäaikana ollut toiminnassa omat toimintatuokiot, joten lapset jotka osallistuivat sadutukseen, saivat mielekästä tekemistä. Hänen mukaansa lapset odottivat minua innoissaan ja kyselivät, milloin tulen uudestaan. Heillä oli palava halu päästä kertomaan lisää satuja minulle. Päiväkodin henkilökunnan huomioiden mukaan lapset olivat sadutustuokion jälkeen rauhallisempia, kun olivat saaneet hyvän tovin kahdenkeskistä aikaa ja jakamattoman huomion sadutuksen aikana kanssani.

Satukirja, jonka kokosin lasten saduista ja piirroksista, nousee tärkeään rooliin sekä päiväkodin että lasten itsensä näkökulmasta. Toivon, että sadut jäävät elämään päiväkotiin satukirjan muodossa ja tuovat innostusta sadutuksen jatkamiseen. Uskon, että se kannustaa myös dokumentoimaan ja säilyttämään lasten omaa tuotantoa: satuja, piirustuksia, askarteluja ynnä muuta. Kaikista merkityksellisimmäksi satukirja kuitenkin luultavasti nousee itse sadutetuille lapsille. Kun he näkevät satunsa ja piirroksensa satukirjana, he tietävät, että heitä ja heidän tuotoksiaan pidetään arvokkaina.

Tarkoitukseni oli saada sadutusmenetelmä niin tutuksi työntekijöille, että he kokisivat sen helpoksi ja hyödylliseksi käyttää, ja tällä tavoin projekti jäisi elämään päiväkotiin sadutuksen jatkamisen muodossa. Usea työntekijä kiinnostuikin sadutuksesta ja kyseli siitä enemmän, mutta vain tulevaisuus näyttää sen, jääkö sadutus vakituiseksi työvälineeksi henkilökunnalle.

12 POHDINTA

Alusta asti halusin toteuttaa projektimuotoisen opinnäytetyön ja tässä vaiheessa voin sanoa sen olleen oikea ratkaisu minulle. Olen hyvin toiminnanläheinen ihminen ja haluan työskennellä suorassa vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa. Se antaa aivan uudenlaisen merkityksen tekemälleni työlle. Projektini aiheen rajautuminen ja tiedon hakeminen saivat minut innostumaan opinnäytetyöstä uudella tavalla. Projektisuunnitelman teko oli haastava osuus, mutta se selkeytti entisestään tavoitteiden asettelua, huomioon otettavia asioita ja mahdollisia riskejä. Ohjaajan tapaaminen ennen opettajien kesälomia oli todella tärkeää, jotta onnistuin mahdollisimman hyvin ja oikein toimimaan itsenäisesti työelämänohjaajani avustuksella projektin eteenpäin viemiseksi koko kesän aikana.

Käytin paljon aikaa ja vaivaa saadakseni kattavan ja perustellun tietoperustan työlleni. Sadutuksesta oli yllättävän paljon materiaalia, ja suuri osa niistä oli Liisa Karlssonin tuotoksia. Karlsson on kuitenkin sadutuksen asiantuntija ja tehnyt hyvin paljon yhteistyötä ja tutkimuksia sadutuksen luojaan Monika Riihelän kanssa, joten luotin hänen lähteisiinsä. Kehityin materiaalin hankkimisessa, arvioimisessa, ja valikoimisessa. Teoriaosuuden sain mielestäni rakennettua hyvin, joskin olisin halunnut hioa ja laajentaa sitä, jos aikaa olisi ollut enemmän käytettävissä. Kokosin raporttiosuuteni alkuun teoriataustaa keskeisistä käsitteistä, mikä oli välttämätöntä kokonaisuuden ymmärtämisen kannalta. Se oli myös tärkeää sen vuoksi, että se antoi tukea tavoitteideni asettamiselle. Lisäarvoa työlleni tuo myös mielestäni se, että sadutus on alun perinkin suomalainen menetelmä, josta voimme olla ylpeitä.

Itse projektin käytännön osuus oli minulle kaikista mieluisin. Heti tavatessani lapset tiesin heidän olevan koko projektin kantava voima. Lasten kanssa työskentely ja toimiminen toivat niin paljon innostusta ja energiaa, että projektista luultavasti parhaiten jää mieleen itse lapset. Sain myös lisää rohkeutta lasten ohjaamiseen sekä ryhmän ohjaamiseen. Uskon näistä taidoista olevan paljon hyötyä tulevaisuudessa. Lapset olivat hyvin erilaisia, joka toi lisää haastetta ryhmän toimintaan ja sen hallitsemiseen.

Kymmeneen interventiokertaan mahtui yllättävän paljon tilanteita ja muutoksia. Pelkoni oli se, että sadutus ei vaikuta lapsiin niin pienellä aikavälillä, mutta olin väärässä. Oli todella antoisaa nähdä miten erittäin ujo ja lähes puhumaton tyttö muuttui innokkaaksi sadunkertojaksi ja aktiiviseksi ryhmän jäseneksi näinkin lyhyessä ajassa. Toinen suuri muutos oli hyvin hallitsevassa ja puheliassa pojassa, joka oppi antamaan tilaa toistenkin ajatuksille ja mielipiteille. Kokonaisuudessaan lasten innostus, rohkeuden kasvaminen ja oman itsensä arvostaminen nousivat suurimmiksi saavutuksiksi itselleni tässä työssä. Huomioni saivat tukea jo aiemmista tutkimuksista ja havainnoista sadutuksen saralla. Se vahvisti entisestään uskoani sadutusmenetelmän tehokkuudesta. Kaikesta huolimatta olisi todella mielenkiintoista havainnoida pidemmällä, esimerkiksi vuoden, aikavälillä lapsiryhmää sadutuksessa ja kuulla, millaisia havaintoja ja muutoksia pitkäjänteinen sadutus saa lapsissa aikaan.

Itse projekti oli haastava kaikkine yllätyksineen ja muutoksineen. Kesäloma-aikana tehty projekti kohtasi ajankohtansa vuoksi useita haasteita: ohjaava opettajani oli kesälomalla, työelämänohjaajani vaihtui kesken projektin, lapset olivat poissa interventioista sairastumisien ja vanhempiensa kesälomien vuoksi ja minulla itselläni oli välillä vaikeuksia sovittaa interventioita sopimaan oman työni aikatauluihin. Kokonaisuudessaan tein työtä hyvin itsenäisesti, vaikka sain apua tarvittaessa ohjaavalta opettajalta jopa hänen kesälomallaan sekä päiväkodin henkilökunnalta. Ongelmien voittaminen loi minuun kuitenkin vain lisää itsevarmuutta ja taisteluhalua eikä lannistanut. Pysyin hyvin projektisuunnitelman aikatauluissa ja muissa suunnitelmissa, tavoitteista toteutukseen. Uskallan vastaisuudessa paremmin ottaa suuriakin haasteita vastaan työelämässä, koska projektin edetessä huomasin minusta löytyvän luovuutta ja tarmoa voittaa esteet.

Projekti kasvatti myös muilla tavoin. Ammatillisesti opin toimimaan hyvinkin erilaisten lasten kanssa. Lasten oli helppo työskennellä kanssani ja huomasin pystyväni luomaan toimivia ja luottamuksellisia vuorovaikutussuhteita hyvinkin lyhyessä ajassa. Sadutusmenetelmän käyttöön sain sellaista itsevarmuutta, että käytän sitä varmasti jatkossa omassa työssäniikin enemmän ja tavoitteellisemmin kuin aikaisemmin. Opin sadutuksen eri menetelmiä ja variaatioita sekä

muokkaamaan sitä tarpeen mukaan omaan käyttöön. Havainnointi tutkimusmenetelmänä avasi silmiäni tarkkailemaan ihmisten toimintaa eri näkökulmasta. Vaikka olen itse läsnä tilanteessa osallisena, huomasin niin halutessani pystyväni kiinnittämään huomiota pieniinkin yksityiskohtiin käytöksessä, jotka arkielämässä jäävät huomaamatta.

Aikataulunhallinta oli haastavaa, mutta mielestäni onnistuin siinä kohtuullisen hyvin. Projektin aikataulu oli todella tiukka ja koska tein sen oman perhekotiohjaajantyöni ohessa, olen erittäin tyytyväinen lopputulokseen. Työn viimeistelyyn olisin suonut enemmän aikaa. Opin omien resurssien ja voimavarojen arvioimista niin, että työskentely oli mahdollista, eivätkä voimat loppuneet kesken. Olen myös oppinut itseni johtamista, päätöksentekokykyä sekä stressinsietokykyä.

Halusin projektini merkeissä olla toteuttamassa lasten itse tekemää kulttuuria ja saada muutkin aikuiset arvostamaan sitä sen ansaitsemalla tavalla. Yllätyin siitä miten lapset itsekin oppivat arvostamaan itseään ja omaa tekemäänsä kulttuuria aivan uudella tavalla. Satukirjasta olen ylpeä, koska siihen kulminoituu kuukausien työ lasten kanssa ja se on projektin osuus, joka lapsille merkitsee eniten. Satukirja tavoittaa ajatuksen lasten kulttuurin arkistoisesta ja arvostamisesta myös laajemmalle yhteisölle. Lasten innostuksen ja itsevarmuuden kasvun myötä toivoisin myös heidän vanhempiansa, päiväkodin henkilökunnan ja muiden läheisten ihmisten alkavan tallentaa ja dokumentoida lasten tuotoksia. Se on sitä lasten kulttuuria, joka on vain ollut piilossa.

LÄHTEET

Arnos, H. 2001. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistokeruu: vinkkejä aloittelevalla tutkijalle. Jyväskylä: Gummerus.

Grönfors, M. 2001. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistokeruu: vinkkejä aloittelevalla tutkijalle. Jyväskylä: Gummerus.

Syrjälä, L. 2001. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistokeruu: vinkkejä aloittelevalla tutkijalle. Jyväskylä: Gummerus.

Heikkinen, H. 2007. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalla tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Tampere: Tammer-paino.

Bettelheim, B. 1985. Satujen lumous. Porvoo: WSOY.

Hakkola, K., Laitinen, S. & Ovaska-Airasmaa, M. 1991. Lasten taidekasvatus. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2006. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus.

Hohenthal-Antin, L. 2009. Muistot näkyväksi. Muistelutyön menetelmiä ja merkityksiä. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Kalliala, M. 2009. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa. Helsinki: Oy Yliopistokustannus.

Kananoja, A. 1997. Murros on mahdollisuus. Sosiaalityön selvityshenkilön raportti. Stakes, raportteja.

Karila, K., Kinos, J. & Virtanen, J. (toim.) 2001 Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Juva: PS-kustannus.

Karlsson, L. & Riihelä, M. 1991. Ajattelu alkaa ihmyksestä. Ryhmätyöstä yhteistoiminnalliseen oppimiseen. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Karlsson, L. 1995. Satuverkon kutojat. Laatu lasten kanssa. Helsinki: Stakes.

Karlsson, L. (toim.) 1999. Sadun ja leikin lähteillä. Helsinki. Stakesin aiheita.

Karlsson, L. 2000. Lapsille puheenvuoro. Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Helsinki: Edita

Karlsson L. 2003. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Juva: PS-kustannus.

Karlsson, L. 2005. Lapset tiedon ja kulttuurin tuottajina. Stakes.

Karlsson, L., Levamo, T. & Siukonen, S. (toim.) 2006. Sinun, minun, meidän mango. Sadutusta yli kulttuurirajojen (Kokemuksia sadutuksesta kehitysyhteistyössä ja kansainväliskasvatuksessa) Helsinki: Taksvärkki ry. Stakes.

Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. 2001. Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kiisto, E. & Krusius, E. 2004. Sadutus tuo lapsen äänen ja tiedot kuuluviin. Lastentarha 2/2004, 16 - 20.

Kinos, J. 2001. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Teoksessa E. Hujala (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Laki lasten päivähoidosta 36/1973.

Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta 304/1983.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Jyväskylä: Gummerus.

Niiranen, P. 1995. Arka lapsi päiväkodin vertaisryhmässä. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja, 24.

Punamäki, R. 2000. How to help Children Experiencing Traumatic Stress. Helsinki: Stakes.

Rantula, J. 2008. Sadutuksen merkitys dementia-työssä. Pro gradu –tutkielma: Taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos. Taidekasvatus. Jyväskylän yliopisto.

Riihelä, M. 2000. Leikkivät tutkijat. Helsinki: Edita.

Rusanen, S. & Torkki, K. 2001. Mistä on lapsen kuvat tehty. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Tahkokallio, K. 2001. Myönteinen ajattelu lasten kasvatuksessa. Miten sanotaan EI myönteisellä tavalla. Juva: WS Bookwell Oy.

Tarkkonen, T. & Sassi, P. 2005. Lapsi ja taide. Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura Oy.

Uusitalo, H. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkiema-Johdatus tutkielman maailmaan. Porvoo: WSOY

Törrönen, M., Ruoppila, I & Hujala, E. (toim.) 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Gummerus

Ylönen, H. 1998. Taikahattu ja hopeakengät. Sadun maailmaa. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

LIITTEET

1. Satukirja
2. Projektisuunnitelma
3. Tutkimuslupa
4. Opinnäytetyösopimus
5. Lupa lasten vanhemmilta

Outi Uusitalo Sa10
SADUTUS VEKARAKULMASSA
– Lapsen äänelle mahdollisuus

PROJEKTISUUNNITELMA
KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaaja Sirkka Huhtakangas
Kesäkuu 2010

TIIVISTELMÄ	
JOHDANTO	3
1. Projektin kuvaus ja tavoitteet	6
1.1 Projektin tavoitteet	6
1.2 Tulosten määrittely ja laatu	9
1.3 Projektissa huomioon otettavat sopimukset	9
2. Projektioorganisaatio	11
2.1 Projektin yhteistyötahot	11
2.2 Projektiryhmä	11
3. Toteutussuunnitelma	12
3.1 Tehtäväluettelo ja aikataulu	12
3.2 Tehtävien työvaiheet	13
3.3 Projektin potentiaaliset ongelmat ja riskit	15
4. Projektibudjetti	16
5. Ohjaussuunnitelma	17
5.1 Projektin dokumentointi	17
5.2 Projektin raportointi	17
5.3 Projektin laadunvarmistus	18
6. Kirjallisuus	19

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyöni sisältö on lapset etusijalle asettava projekti, jossa käytän sadutusmenetelmää. Haluan saada kuuluville lasten omat ajatukset ja ideat sadutuksesta, jolloin heidän itse tekemä kulttuuri saisi ansaitsemansa arvostuksen. Sen lisäksi tärkeänä tavoitteena olisi saada päiväkodin henkilökunta innostumaan sadutuksesta, jotta se jäisi elämään päiväkodin arkeen. Sen seurauksena sadutuksesta seuraisi paljon hyvää, se kehittää sekä lapsia, että työntekijöitä monella tavalla. Projekti toteutetaan yhteistyössä Ylivieskalaisen yksityisen päiväkodin, Vekarakulman kanssa kesän ja syksyn aikana.

Avainkäsitteet:

Sadutus

Lapsihavainnointi

Laadukas varhaiskasvatus

Vasu orientaatio

JOHDANTO

Ideani opinnäytetyöhön lähti monen mutkan kautta, eikä se ollut ihan itsestään selvyys. Taideterapeuttinen näkökulma päiväkotityössä, johon myös sadutus liittyy osittain, oli ensimmäinen aiheeni opinnäytetyöhön. Siitä aiheesta oli kuitenkin hyvin vaikeaa saada oikein toteutettu opinnäytetyö, johon kaikki osapuolet olisivat olleet tyytyväisiä. Sen vuoksi valitsin aiheekseni sadutuksen. Loppujen lopuksi olinkin hyvin tyytyväinen valintaani.

Sadutusmenetelmien muotoutumiseen ovat vaikuttaneet useat hankkeet ja tutkimukset. Koulupsykologi, valtiotieteen tohtori Monika Riihelä aloitti sadutusmenetelmän kehittämisen Suomessa 1980-luvulla. Hän kokeili kerrontaa terapeuttisena välineenä lapsen itsetunnon ja osaamisen esille tuomiseen. Riihelän aloitteesta vuonna 1995 käynnistettiin Stakesin Satukeikka-hanke, jonka ansiosta menetelmästä tuli laajasti sovellettu ja käytetty valtakunnallisen kehittämiskeskushankkeen, Kuperkeikkakytiverkoston, kautta. Satukeikka-hankkeen johdossa oli kehittämispäällikkö Monika Riihelä ja tutkija Liisa Karlsson. Hankkeen aikana menetelmä sai nimen sadutus. Sadutus-menetelmän kehittämiseen ovat vaikuttaneet tuhannet lapset, vanhemmat ja eri alojen ammattilaiset. Heidän avullaan sadutus löysi monissa eri tilanteissa toimivat muodot ja toimintatavat. (Karlsson 2003, 100)

Sadutus käytännössä tapahtuu niin, että saduttaja kertoo sadutettavalle, että hän on puhtaasti kuulolla ja kirjaa tarinan sellaisena kuin se kerrotaan. Hän kirjaa kuullun tarinan sana sanalta ylös. Kun tarina on valmis, saduttaja lukee sen ääneen ja korjaa tarinaa, jos sadutettava niin haluaa. Saduttaja ei ennakoiki eikä ohjaa keskustelun kulkua, eikä myöskään arvioi sitä jälkeenpäin. Kertoja saa päättää itse, mitä ja miten hän haluaa kertoa ja mitä jättää kertomatta. Sadutus perustuu ajatukseen, että jokaisella yksilöllä ikään, sukupuoleen, kulttuuriin koulutustasoon tai vammaisuuteen katsomatta, on sanottavaa, ja että jokainen, myös pieni lapsi, osaa pukea ajatuksensa sadun tai tarinan muotoon. Tärkeää on myös se, että sadutuksen avulla saadaan mahdollisuus kuulla jokaisen ainutlaatuiset kokemukset ja päästä osalliseksi ihmisen sisäiseen dialogiin. (Karlsson 2000, Rantula 2008. Hohenthal-Antin 2009, 87-88)

Olen omassa työssäni perhekodilla saduttanut eri-ikäisiä lapsia, jolloin huomasin myös, kuinka vaikuttava ja tarpeellinen menetelmä onkaan. Olin aivan hämmentynyt huomattessani vaikutukset. Myös oma innostukseni nousi aivan uusiin asteisiin itse tutustuessani aiheeseen myös näin käytännössä. Sadutus perhekotityössä hyvin vaikeiden ja raskaiden taustojen vuoksi koin kuitenkin olevan liian syvälle menevää, ja enemmänkin juuri sitä terapeutista toimintaa, johon en halunnut ainakaan vielä ammatillisen kasvuni alkuvaiheessa mennä projektin muodossa. Sekin tosiasia, että tunnen perhekodin lapset, voi kääntyä minua vastaan, koska ennakoasenteet ja -tiedot väistämättä vaikuttavat lopputulokseen ja tulkinnan vaara on suurempi.

Projektin teen yhteistyössä Ylivieskalaisen päiväkodin, Vekarakulman, kanssa. Vekarakulma on 42-paikkainen päiväkotikoti, joka on ollut toiminnassa n. vuoden. Vekarakulma on yksityinen päiväkotikoti. Päiväkotikoti toimii Jokilaakson Kotipalvelu Ky:n alla, jonka johtaja Jussi Tuomisto tarttui innokkaasti ideaani.

Sadutus ei ole liian laaja aihe, se on yksi kätevä työväline, jota on helppo soveltaa omaan käyttöön. Sovellettavuuskin antaa sille mielestäni lisäarvoa. Sadutus sopii niin aikuisille kuin lapsillekin, sitä voi tehdä ryhmässä tai kahden kesken ja sen voi muokata omanlaiseksi sopimaan juuri siihen omaan arkeen. Yksi tavoitteistani onkin saada sadutus juurtumaan myös Vekarakulmaan pysyväksi toimintatavaksi, sekä lapsiin että aikuisiin. Haluaisin projektillani saada päiväkotiin tuotua sadutuksen sellaisessa muodossa, että se sopii juuri tähän päiväkotikotiin ja sen arkeen. Koen tästä voivan olla hyötyä myös innoittajana päiväkodin henkilökunnalle ja lapsille satujen uudenlaiseen maailmaan.

Sadutuksesta on jo aikaisempia tutkimuksia, mikä antaa minulle paljon vertailukohteita. Mielenkiinnolla odotan, tulevatko tutkimusten tuomat asiat esille omassa projektissani, ja mitä uutta Vekarakulman lapset itse osaavat kertoa ja tuoda esille sadutuksesta. Tutkimuksia sadutuksesta ei ole tehty juurikaan lasten näkökulmasta, vaan aikuisen näkökulma, ammatillisuus ja työn laatu nousevat usein esiin. Tämän vuoksi haluan nostaa opinnäytetyössäni esiin juuri lasten äänen, ei vain itse sadutuksessa, vaan jopa sadutuksen takaa. Työntekijät ovat

sanoneet mitä lapset haluavat ja miltä heistä tuntuu, he ovat tehneet lasten kulttuurin. Minä haluan olla toteuttamassa lasten itse tekemää lasten kulttuuria, sekä olla kuulemassa ja näkemässä, miten se vaikuttaa heihin. Projektini myötä uskon saavani tietää, miten sadutus vaikuttaa lapsiin, millaisia ajatuksia ja mielipiteitä heille nousee, sekä myös nähdä itse sadutuksen vaikutukset lapsissa. Haluan myös projektillani nostaa esiin Vekarakulmassa lasten itse tekemän kulttuurin arvostuksen ja kannustaa heitä tallentamaan ja dokumentoimaan lasten kulttuuria.

Teen projektini päiväkodissa saduttamalla lapsia sekä ryhmässä että kahden kesken. Interventioita on kymmenen, jonka aikana havainnoin, teen projektimuistiinpanoja sekä haastattelen lapsia saadakseni kokonaisnäkökulman. Tämän lisäksi minulla on päiväkodin henkilökunta taustatukena ja tuomassa myös omia näkemyksiään esiin siitä, huomaavatko he sadutuksella olevan vaikutusta esimerkiksi lapsen käytökseen. Lopputuloksena kirjallisen tuotoksen lisäksi on lasten itse tekemä, ja kuvittama satukirja.

Toimin ryhmässä, joka koostuu 3-5-vuotiaista lapsista. Se takaa sen, että saan satukirjaani ja projektiini monen ikäisen ja tasoisen lapsen näkökulman. Ryhmäkoko on viisi lasta, jotta myös ryhmäsadutus onnistuisi, ja pystyn havainnoimaan koko lapsiryhmää.

1. Projektin kuvaus ja tavoitteet

1.1 Projektin tavoitteet

Lähtökohtani koko projektille on lapsilähtöisyys. Haluan tuoda esille juuri Vekarakulman lasten ajatukset ja mielipiteet sadutuksesta. Siinä on tutkitusti paljon hyötyä ja positiivisia asioita lapsia ajatellen, ja se on hyvin lapsilähtöinen menetelmä, mutta siitä huolimatta suurin osa tutkimuksista keskittyy aikuisnäkökulmaan ja siihen, miten se vaikuttaa ammatillisuuteen ja työn laatuun. Nyt haluan saada näkökulman suoraa lapsilta. Toiminnallisesti tavoitteena on saada myös päiväkodin henkilökunta tietoiseksi lasten näkökulmasta, jonka tarkoitus on korostaa sadutuksen tärkeyttä ja hyviä puolia, jotta henkilökunta ottaisi sadutuksen osaksi päiväkodin arkea ja jokapäiväistä elämää.

Organisaatiota, eli Vekarakulman päiväkotia ajatellen tämä tarkoittaa toiminnallisissa tavoitteissa sitä, että lasten tieto ja kokemukset, jotka välittyvät sadutuksen kautta, tulevat näkyväksi toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin projektin jäädessä elämään päiväkodin arkeen. Se kehittää varhaiskasvatusta laadukkaampaan suuntaan.

Tavoitteet itselleni toiminnallisessa osuudessa, ovat itse kehittyminen projektityöskentelyssä, oppia sen monimuotoisuus ja voittaa haasteet. Havainnointi on tärkeä työmenetelmä jatkossakin, ja sen vuoksi uskon myös harjaantuvani sen käytössä. Lisäksi haluan kehittyä saduttamisessa ja saada lisää rohkeutta käyttää sitä työelämässäni jatkossakin.

Tulostavoitteissa lapsinäkökulmasta haluan selvittää, miten sadutus vaikuttaa lapseen, kuten esimerkiksi lasten itsetuntoon ja itsevarmuuteen, mitkä ovat kasvun ja oppimisen kannalta erittäin tärkeitä piirteitä lapsessa. Tavoitteena on kuulla lapsilta, miten he kokevat sadutuksen vaikuttavan itseensä ja toisiin, sekä ryhmähengen. Sen lisäksi itse havainnoin ja dokumentoin lasten

reaktioita, muutoksia ja kehitystä, sekä ryhmähengen mahdollista kasvua. Tavoitteenani on myös saada lapsille lisää rohkeutta ilmaista itseään ja omia mielipiteitään, saada ujutkin lapset avautumaan ja puheliaammat lapset antamaan tilaa hiljaisemmille. Uskon, että sadutus saa myös lapset tuntemaan itsensä tärkeiksi, mikä lisää edellä mainittua itsevarmuutta.

Organisaatio tulee mukaan puhuttaessa lasten kulttuurista. Se nousee satukirjan myötä tärkeäksi aiheeksi. Haluan projektillani nostaa esiin Vekarakulmassa lasten itse tekemän kulttuurin arvostuksen ja kannustaa työntekijöitä tallentamaan ja dokumentoimaan lasten kulttuuria jatkossakin. Sadutus tuo myös paljon puhuttua laatua ja ammatillisuutta lisää Vekarakulman päiväkotiin.

Tavoitteeni kattaa myös projektin jälkeisen elämän päiväkodissa. Sen vuoksi haluaisin herättää työntekijät huomaamaan sadutuksen hyvät puolet myös pidemmällä tähtäimellä. Sadutus auttaa kuulemaan lasten mielessä liikkuvia tunnelmia, ja aktiivinen syventyminen lasten ajattelutapaan opettaa varmasti paljon uutta tutustakin lapsesta. Myös tilan antaminen lasten omille ajatuksille ja aloitteille, on työntekijälle loistava keino toteuttaa omaa ammatillista kasvuaan. Nämä tavoitteeni eivät välttämättä näy heti projektin ollessa meneillään, mutta uskon niiden jäävän päiväkodin arkeen ainakin kehityshaasteina.

Omia tulostavoitteita ovat tietenkin valmis opinnäytetyö, sekä lasten itse tekemä ja kuvittama satukirja. Haluan myös saada lisää laatua omaan työhöni, sekä kasvaa ammatillisesti tämän projektin myötä.

Oppimistavoitteet ovat lasten näkökulmasta kehittää Vekarakulman lasten kommunikaatiotaitoja sekä kielellisen tietoisuuden ja uusien käsitteiden käyttöä. Sadutuksen kautta tavoitteena on, että lapsi oppisi tuottamaan tietoa, oivalluksia ja uusia näkökulmia.

Organisaation näkökulmasta on tärkeää, että sadutus-menetelmä tulee niin tutuksi, että he kokevat sen helpoksi ja hyödylliseksi käyttää. Sen kautta työntekijät oppisivat kuuntelemaan lasta. Lasten oman kulttuurin seuraaminen

ja ymmärtäminen väistämättä johtaa uusien arvokkaiden oivallusten ja tiedon saamiseen suoraan lapsilta.

Omia oppimistavoitteitani ovat projektimenetelmän haltuun ottaminen, ja sen lisäksi tietenkin sadutuksen kokonaisvaltaisempi osaaminen ja hahmottaminen. Uskon myös prosessin aikana saavani vielä lisää varmuutta ja rohkeutta lasten kanssa toimimiseen ja ryhmän ohjaamiseen.

TAVOITTEET	Lapsi	Organisaatio	SA
Toiminnalliset tavoitteet	-Vekarakulman lasten ajatukset ja mielipiteet esiin saduttamisesta. -Näkökulma suoraa lapsilta.	-Lasten tieto ja kokemukset, jotka välittyvät sadutuksen kautta, tulevat näkyväksi toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin projektin jäädessä elämään päiväkodin arkeen. - Henkilökunta tietoiseksi lasten näkökulmasta, joka korostaa sadutuksen tärkeyttä ja hyviä puolia, jotta henkilökunta ottaisi sadutuksen	-Kehittyminen projektityöskentelyssä -Oppia sen monimuotoisuus ja voittaa haasteet -Kehittyinen saduttamisessa ja saada lisää rohkeutta käyttä sitä työelämässä jatkossakin.
Tulostavoitteet	-Miten sadutus vaikuttaa lapsiin esim. itsetuntoon ja itsevarmuuteen. -Kuulla lapsilta miten he kokevat sadutuksen vaikuttavan itseensä, toisiin, ja ryhmähenkeen. -Lasten reaktioita, muutoksia ja kehitystä. -Saada lapsille lisää rohkeutta ilmaista itseään ja mielipiteitään, saada ujutkin lapset avautumaan ja puheliaammat antamaan tilaa hiljaisemmille. -Lapset tuntemaan itsensä tärkeiksi.	-Vekarakulmassa lasten itse tekemän kulttuurin arvostuksen nostaminen ja kannustaa työntekijöitä tallentamaan ja dokumentoimaan lasten kulttuuria jatkossakin. -Sadutus tuo myös lisää paljon puhuttua laatua ja ammatillisuutta Vekarakulman päiväkotiin.	-Valmis opinnäytetyö. -Lasten itse tekemä ja kuvittama satukirja. -Haluan myös saada lisää laatua omaan työhöni. -Kasvaa ammatillisesti tämän projektin myötä. -Havainnoin ja dokumentoin lasten reaktioita, muutoksia ja kehitystä.
Pedagogiset tavoitteet	-Kehittää kommunikaatiotaitoja sekä kielellisen tietoisuuden ja uusien käsitteiden käyttöä. -Sadutuksen kautta lapsi oppisi tuottamaan tietoa, oivalluksia ja uusia näkökulmia.	-Sadutusmenetelmän tutuksi tuleminen, ->kokevat helpoksi ja hyödylliseksi käyttää. -Työntekijät oppisivat kuuntelemaan lasta. -Lasten oman kulttuurin ymmärtäminen. -Arvokkaan tiedon saaminen suoraa lapsilta.	-Projektimenetelmän haltuun ottaminen. -Sadutuksen kokonaisvaltaisempi osaaminen ja hahmottaminen. -Lisää varmuutta ja rohkeutta lasten kanssa toimimiseen ja ryhmän ohjaamiseen.

1.2 Tulosten määrittely ja laatu

Rajaan projektin koskemaan sadutusta lasten näkökulmasta. Se on uusi ja tuore näkökulma aiheeseen. Lasten oma ääni on jäänyt tätä ennen vähälle huomiolle, ja nyt he saavat äänensä kuuluville. Lisäarvoa tuo myös mielestäni se, että sadutus on alun perinkin suomalainen menetelmä.

Keskittän projektini vain yhteen päiväkotiin, koska tavoitteenani on myös nähdä lasten ryhmähengen kehitys ja haluan yhteistyön olevan sujuvaa. Rajaan ryhmäkoon viiteen henkeen, koska havainnoin lapsia, ja se ei ole mahdollista kovin suuressa ryhmässä. Lasten ikähaitari voi olla kolmesta viiteen vuoteen, koska haluan myös nähdä ja kuulla eri-ikäisiä lapsia mahdollisuuksien mukaan.

Laadukkaassa työssä on otettava huomioon asiakaskeskeisyys ja luotettavuus. Tiedon tarkkuus ja se, ettei sekoita havainnointia ja tulkintaa toisiinsa täytyy myös pitää mielessä jatkuvasti. Asiakkaan vaikutus- ja osallistumismahdollisuudet nousevat myös tärkeiksi piirteiksi, koska työ tehdään Vekarakulman päiväkodille. Olenkin keskustellut projektin tavoitteista työelämäohjaajani Leena Ahvenjärven kanssa, ja tehnyt tavoitteeni siltä pohjalta. Tavoitteiden ja lopullisten tulosten tulisi kohdata laadun takaamiseksi.

1.3 Huomioon otettavat sopimukset ja tekijänoikeudet

Opinnäytetyöhön liittyy tietenkin aina sopimukset. Tärkeimmät niistä ovat itse opinnäytetyösopimus, sekä tutkimuslupa. Ennen lasten sadutusta ja osallistumista tähän opinnäytetyöhön, kysyn tietysti luvat siihen myös lasten vanhemmilta.

Lapsella itsellään on aina tekijänoikeus omaan satuunsa tai tarinaansa. Ensinnäkään aikuinen ei muuta eikä korjaa lapsen ”virheitä”, sillä tärkeää on keskittyä itse sanomaan. Lapsen opastaminen, puheopetus tai muu korjaava toiminta tapahtuu toisissa tilanteissa. Kun lapsi on kertonut tarinansa ja

aikuinen kirjannut sen sanasta sanaan, saduttaja lukee sen lapselle. Jos lapsi haluaa muuttaa tai poistaa jotain sadustaan, aikuinen korjaa tekstin. Lapsi myös päättää siitä, kenelle sadun saa lukea, ja saako sadun julkaista esimerkiksi opinnäytetyössäni tai saako sadun kuvituksineen sisällyttää yhdessä tekemäämme satukirjaan. Joskus satu on tarkoitettu vain paikalla olijoille, mutta yleensä lapsista on mukavaa ja tärkeää että satu luetaan ääneen myös muille lapsille, vanhemmille ja vaikkapa isovanhemmille. Se on kertomuksen julkistamista ja arvostamista. Lasten mielestä on usein hyvin tärkeää, että muut kuuntelevat heidän kertomustaan.(Karlsson 2003, s.53)

2. Projektorganisaatio

2.1 Yhteistyötahot ja ohjaus

Ylivieskan päiväkotiki Vekarakulma on yhteistyökumppanini. Vekarakulma on yksityinen, Jokilaakson Kotipalvelut Ky:n alla toimiva päiväkotiki, jolta Ylivieskan kunta ostaa hoitopaikat. Jokilaakson kotipalveluiden johtaja on Jussi Tuomisto, ja päiväkodin johtaja on Leena Ahvenjärvi. Päiväkotiki on 42-paikkainen, ja työntekijöitä siellä on seitsemän ja lisäksi oma keittäjä. Päiväkotiki on ollut toiminnassa noin vuoden. Koska se on niin tuore, eikä sillä vielä ole niin syvään juurtuneita rutiineja, sadutuksen sisällyttäminen toimintaan on hyvin mahdollista. Päiväkodissa on lapsia, joilla on hyvin erilaisia taustoja, joka tekee projektista entistäkin mielenkiintoisemman ja saan useampia eri näkökumia tutkailtavaksi. Työelämän ohjaajana toimii Leena Ahvenjärvi. Ohjaajanani koulun puolesta toimii Sirkka Huhtakangas.

2.2 Projektiryhmä

Päiväkodista valitsemme työntekijöiden kanssa yhteistyössä halukkaista osallistujista viiden lapsen ryhmän. Vaatimuksena on myös se, että lapsi on kesän ajan hoidossa päiväkodissa, jotta hänellä on mahdollisuus osallistua projektiin alusta loppuun. Ryhmä koostuu 3-5 vuotiaista lapsista, erilaisine taustoineen ja kehitystasoinen.

Yksin kertominen ja ryhmäsadutustilanteet eroavat toisistaan kovasti. Sen vuoksi haluan käyttävää molempia sadutusmuotoja projektissani. Kahdestaan oleminen synnyttää tietynlaisen intiimin läheisyydentunteen kun taas ryhmässä yhdessä kerrottu satu luo yhteisöllisyyttä ja yhdessä pohtimista.

3. Toteutussuunnitelma

3.1 Tehtäväluettelo ja aikataulu

Toukokuu	vk 19:	Suunnittelu.
	vk 20:	Suunnittelu ja projektiryhmän tapaaminen.
	vk 21:	Suunnittelu ja projektisuunnitelman teko. Ohjaajan tapaaminen.
Kesäkuu	vk 22:	Suunnittelu ja projektisuunnitelman teko.
	vk 23:	Projektisuunnitelman teko ja palautus. Projektiryhmän tapaaminen. Ohjaajan tapaaminen.
	vk 24:	Opinnäytetyösopimus ja tutkimuslupa. Luvat lasten vanhemmilta. Ohjaajan tapaaminen.
	vk 25:	1. ja 2. interventio. Havainnointi ja dokumentointi.
Heinäkuu	vk 26:	3. ja 4. interventio. Havainnointi ja dokumentointi. Projektiryhmän tapaaminen ja tavoitteiden tarkistaminen.
	vk 27:	5. ja 6. interventio. Havainnointi ja dokumentointi. Väliraportti työelämäohjaajalle.
	vk 28:	7. ja 8. interventio. Havainnointi ja dokumentointi.
	vk 29:	9. ja 10.interventio. Havainnointi ja dokumentointi. Projektiryhmän tapaaminen. Raportointi.
Elokuu	vk 30:	Raportointi. Satukirjan kokoaminen.
	vk 31:	Raportointi. Ohjaajan tapaaminen. Projektiryhmän tapaaminen.
	vk 32:	Raportointi. Ohjaajan tapaaminen.
	vk 33:	Opinnäytetyön viimeistely -> luettavaksi ohjaajalle.
Lokakuu	vk 40-43:	Opinnäytetyön korjaus ja palautus opettajalle.
Marraskuu	vk 45:	Opinnäytetyön esitys seminaarissa. Satukirja päiväkodille.
Joulukuu	vk 46:	Maturiteetti

3.2 Tehtävien työvaiheet

Suunnitteluvaiheen olen toteuttanut yhdessä opinnäytetyöohjaajani kanssa, ja se on kypsytynyt mielessäni jo useita kuukausia ja hioutunut lopulliseen muotoonsa. Projektiryhmän tapaamisessa, eli työelämänohjaajani Leena Ahvenjärven kanssa tavatessa, ideat ja tavoitteet saivat selkeän muodon, johon kaikki olivat tyytyväisiä.

Projektisuunnitelman teko oli haastava osuus, mutta se selkeytti entisestään tavoitteiden asettelua ja huomioon otettavia asioita. Ohjaajan tapaaminen ennen opettajien kesälomia on todella tärkeää, jotta osaan mahdollisimman hyvin ja oikein toimia itsenäisesti työelämänohjaajani avustuksella projektin eteenpäin viemiseksi.

Ensimmäinen interventio keskittyy lapsiin tutustumiseen ja lasten luottamuksen voittamiseen sadutuksen keinoin. Ensimmäisellä tapaamiskerralla sadutan koko ryhmää, jotta saamme pehmeän aloituksen. Ryhmäsadutus on myös hyvä tapa tutustuttaa lapset sadutuksen maailmaan niin, että jokainen saa osallistua sen verran kuin hyväksi tuntee. Ensimmäisen intervention muistiinpanot ja havainnot nousevat tärkeään rooliin, kun vertaan niitä viimeisempien interventioiden tuloksiin.

Toisessa interventiossa lapset saavat kuvittaa ryhmäsadutuksessa kehitetyn sadun. Se vahvistaa ryhmän toimintaa ja helpottaa muistiinpanojen ja huomioiden tekemistä ryhmän toiminnasta.

Kolmannessa interventiossa tapaan jokaisen lapsen yksitellen. Aluksi kysyn tunteuksia ryhmäsadutuksesta ja kuvituksesta. Sen jälkeen sadutan jokaista lasta yksitellen, se voi olla heille hieno kokemus saada täysin huomion itseensä ja antaa minulle hyvän mahdollisuuden tutustua heihin paremmin. Sadutuksen jälkeen he saavat kuvittaa satunsa niin tahtoessaan.

Neljäs ja viides interventio keskittyy edelleen kahdenkeskeiseen sadutukseen. Toimin kuten yllä on esitetty. Lasten saduttamisen jälkeen neljännessä interventiossa tapaan työelämänohjaajani. Hänen kanssaan tarkastetaan tavoitteet ja laatuksymykset.

Kuudennessa interventiossa taas ryhmäsadutetaan, joka antaa vertailukohtaa ensimmäiseen interventioon. Lasten niin halutessa, he voivat myös kuvittaa sadun. Kuudennen intervention jälkeen toimitan työelämänohjaajalleni *väliraportin*.

Seitsemäs interventio on yksin sadutusta, ja havainnointi ja dokumentointi ovat edelleen todella tärkeässä roolissa, kuten jokaisessa interventiossa.

Kahdeksannessa interventiossa koitamme aihesadutusta. Lapset saavat ensin tehdä piirroksen tai maalauksen, josta sitten kertovat sadun, eli juuri päinvastoin kuin aikaisemmissa interventioissa. Piirroksesta syntyy satuun kuvitus.

Yhdeksännessä interventiossa palaamme taas yksilösadutukseen. Se on varmasti jo niin tuttua, että sadutus sujuu kuin itsestään, ja viimeistään nyt on hyvä keskittyä huomioimaan mahdollisia sadutuksen tuomia muutoksia lapsissa.

Viimeinen interventio on hyvä lopettaa ryhmäsadutukseen. Tämä lisää vertailukohtaa edelleen ryhmän toiminnan havainnoimisessa, ja on hyvä tapa minun päättää saduttaminen päiväkodissa. Jokaisen sadutuskerran jälkeen kyselen lapsen päällimmäisiä ajatuksia ja tunteja sadutuksesta, ja nyt viimeisellä kerralla entistä syvemmin kattaen koko projektin. Sadutustilanteisiin joka interventiossa mahdollisuuksien mukaan osallistuu myös päiväkodin työntekijä, minkä tarkoitus on innostaa ja tutustuttaa heitä sadutukseen, sekä tuoda lasten into näkyväksi. *Tapaan päiväkodin henkilökunnan* intervention jälkeen, jolloin keskustelemme lapsista ja heissä tapahtuneista mahdollisista muutoksista sekä työntekijöiden omista ajatuksista projektia kohtaan.

Lopuksi raportoin koko projektin tapahtumat, havainnot ja ilmi tulleet asiat. Raportoimiseen täytyy varata riittävästi aikaa ja tässä vaiheessa ohjaajani tapaaminen on hyvinkin ajankohtaista mahdollisimman usein. Tapaan vielä myös työelämänohjaajani, ja tarvittaessa vielä lapsiakin satukirjan teon yhteydessä.

Opinnäytetyön palautus ohjaajalle luettavaksi, sen *korjaaminen, esittäminen seminaarissa, sekä maturiteetti* ovat seuraavia askelia. Vien myös päiväkodille valmiit satukirjat.

3.3 Projektin potentiaaliset ongelmat ja riskit

Mahdollisia riskejä ja ongelmia on aina, kun työskentelee lasten kanssa. Päiväkodissa esimerkiksi yhdenkin lapsen poissaolo saattaa vaikuttaa ryhmän toimintaan, joka täytyy ottaa huomioon. Sadutuksen kautta projektiin tulee myös lisää haastetta, koska lapsi voi hyvinkin kieltäytyä kertomasta tarinaa. Lapsella on aina oikeus olla kertomatta, tai kieltää julkaisemasta omaa satuaan. Myöskään lapsen sadun pituutta ei voi koskaan ennalta tietää, se saattaa olla sivun mittaisesta muutamaan sanaan. Se vaikeuttaa hiukan intervention aikataulun arvioimista etukäteen.

Yksi riskitekijä on se, että toteutan projektini toiminnallisen osuuden ohjaajani ollessa kesälomalla. Se tarkoittaa sitä, että minun pitää hyvin valmistautua ohjaajani kanssa ennen hänen lomaansa, ja suurta oma-aloitteisuutta ja itsenäistä työskentelyä, sekä ongelmanratkaisutaitoja. Ainakin henkisesti olen valmistautunut tähän ongelmaan, ja myös työelämänohjaajani on tietoinen tilanteestani.

4. Projektibudjetti

Yhteen interventioon olen varannut aikaa 1-2 tuntia, riippuen sadutuksen luonteesta. Yksilösadutus, jossa sadutan jokaista viidestä lapsesta erikseen, vie hiukan kauemmin aikaa kuin ryhmäsadutus. Satujen kuvituksellekin täytyy varat oma aikansa sadutuksen lisäksi. Tunneissa se tekee n. 15-20 tuntia, jonka lisäksi tapaamiset työelämänohjaajan kanssa interventioiden yhteydessä vievät aikaa n. 3 tuntia. Havainnointi tapahtuu intervention yhteydessä, mutta sen jälkeen on hyvä varata vähintään 15 minuuttia aikaa kirjata havainnot välittömästi ylös, ettei mitään tärkeää unohdu. Lopulliseen raportointiin olen varannut aikaa viisi viikkoa. Se vaatii huolellisen alustavan dokumentoinnin, josta on helppo tehdä lopullinen raportti.

Budjettiin työtuntien lisäksi täytyy varata satukirjan sitomiseen vaadittavat kustannukset. Alustavien kyselyiden mukaan, jos sidotutan jokaiselle osallistuneelle lapselle oman kirjan, sekä päiväkodille ja itselleni oman, kustannukset ovat n. 70 euroa.

Opinnäytetyön tulostamiseen ja sitomiseen menevät kustannukset ovat noin 50 euroa. Päiväkoti osallistuu kustannuksiin mahdollisuuksien mukaan, mutta osa kustannuksista varmastikin jää minulle maksettavaksi.

5. Ohjaussuunnitelma

5.1 Projektin dokumentointi

Projektini dokumentointi joka vaiheessa on hyvin tärkeää, ja sen kaikki vaiheet tulee olla kuvattuna saadakseni hyvän kokonaiskuvan loppuraporttiin. Dokumentoin omien havaintojeni ja ajatusteni lisäksi erikseen lasten ryhmätoimintaa, mutta myös lapsia yksilöinä. Sadutuksen lisäksi havainnoin jatkuvasti, mutta myös kysyn lasten ajatuksia ja tuntemuksia sekä ennen saduttamista, että sen jälkeen, ja kirjaan tämän kaiken ylös.

Dokumentoin myös kaikki tapaamispöytäkirjat työelämänohjaajani, sekä opinnäytetyöohjaajani kanssa. Nämä kaikki auttaa varmasti loppuraportin teossa. Arvioin myös jatkuvasti omaa toimintaani, ja otan huomioon myös päiväkodin työntekijöiden ajatuksen sekä lapsia koskevissa huomioissa että omaan työskentelyyni liittyvissä ajatuksissa.

Koska itse sadustilanteessa on mahdotonta kirjata muuta ylös kuin itse satua, jokaisen sadustapahtuman jälkeen on hyvä olla varattuna tarpeeksi aikaa kirjaamiselle, ettei mikään tärkeä huomio tai ajatus jää huomiotta.

5.2 Projektin raportointi

Väliraportin palautan työelämänohjaajalleni kuudennen intervention jälkeen, noin projektin puolivälissä, jolloin varmistamme tavoitteissa pysymisen. Se on myös tapa pitää kiireinen päiväkodinjohtaja varmasti ajan tasalla projektin etenemisestä.

Loppuraportin teen kaikkien interventiopäiväkirjojen ja muun mahdollisen aineiston, kuten tapaamismuistioiden, kirjallisuuden, asiakirjojen sekä interventioissa syntyneiden satujen perusteella. Siihen sisältyy siis myös lasten ja työntekijöidenkin ajatukset omieni lisäksi. Raportissa tulee esille mitä ja

miten on tutkittu ja kehitetty, sekä mahdolliset kehittämissuositukset. Aikaisempien tutkimusten ja muiden asiakirjojen tutustuminen auttaa saamaan hyvän pohjan raportille, sekä paljon vertailupintaa omille havainnoilleni. Siirrän projektista kertyneet kokemukset ja opit perusteluineen, sekä selkeän kokonaiskuvan projektin etenemisestä raporttiin. Huolellisesti tehty dokumentointi helpottaa huomattavasti laadukkaan raportin tekoa.

Raportin lisäksi saduttamisen yhteydessä lopputuotokseksi syntyy lasten omista saduista ja kuvituksesta satukirja. Uskon sen lisäävän lasten innokkuutta ja omistautuneisuutta asiaan. Sadut jäävät myös näin elämään päiväkotiyhteisöön ja tuovat lasten omaa kulttuuria esille.

5.3 Projektin laadunvarmistus

Laadun tuottaminen on osa projektin jokapäiväistä työskentelyä. Laatu otetaan huomioon jokaisessa projektin vaiheessa, suunnittelusta lopulliseen työhön. Laatutoiminnan tulisi projektissa olla ennakoitavaa, eli pitää kartoittaa myös riskit. Kun riskit on kartoitettu, olen päävastuussa siitä, että toimin mahdollisimman hyvin projektissa saavuttaakseni laadukkaan työn.

Varmistaakseni laadun, keskustelen viikoittain työelämäohjaajani Leena Ahvenjärven kanssa, ja mahdollisuuksien mukaan myös muiden päiväkodin työntekijöiden kanssa, jotta pysyn tavoitteissamme. Projektin ajatus tulee pysyä asiakaslähtöisenä.

Käytän hyväkseni myös aikaisempia tutkimuksia ja muuta lähdemateriaalia, saadakseni mahdollisimman kattavan ja kokonaisvaltaisen työn ja vertailukohtaa omille huomioilleni. Kirjallisuutta löytyy paljon ja monipuolisesti.

6. Kirjallisuus

- Vasu: **Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet**, Stakes 2005
- Sadutus - Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Karlsson, Liisa 2005. PS-kustannus.
- Karlsson, Liisa. 2000. **Lapsille puheenvuoro** - Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Helsinki: Edita. Väitöstyö. [Katso tästä](#).
- Karlsson, Liisa. 1999. **Saduttamalla lasten kulttuuriin** - Verkostotyön tuloksia Kuperkeikkakyydyssä. Helsinki: Stakes raportteja 241 1999. Tutkimusraportti. [Tästä](#).
- Karlsson, Liisa (toim.) 1999. **Sadun ja leikin lähteillä**. Helsinki: Stakes. Raportti.
- Stenius, Tuula & Karlsson, Liisa (toim.). 2005. **Yhdessä lasten kanssa - seikkailu osallisuuteen**. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Helsinki. [Tästä](#)
- Paju, Elina. **Lasten omat tarinat - toden, sadun, vuorovaikutuksen leikkiä**. Artikkelikirjassa Leikin pikkujättiläinen. Toim. L. Piironen. WSOY. Porvoo. 2004. ss. 202-210
- Riihelä, Monika. "**Kerro mulle satu**". Artikkelikirjassa Tahdon sanoa - Kirjoituksia kielen ja perinteen voimasta. Toim. S. Huttunen ja P. Nuolijärvi. SKS. Helsinki. 2005.
- Riihelä, Monika. **Saduttamalla jakamiseen**. Artikkelikirjassa Leikin pikkujättiläinen. Toim. L. Piironen. WSOY. Porvoo. 2004. ss. 188-201.
- Riihelä, Monika. [Kuolema lasten saduissa](#). Esitelmä Yhteyksiä lasten ja aikuisten kielillä –seminaarissa. 2002.
- Kautto, Anniina. **Voiko koulussa saduttaa?** Kasvatustiede Turun yliopisto 2003. Pro gradutyö.
- Grönroos, Ulla-Maija & Harju, Laila. **Saduttaminen erityisen tuen tarpeessa olevien lasten interventiona**. Erityispedagogiikka Helsingin yliopisto 2003. Proseminarityö.

- Rutanen, Niina. **Lasten omat kertomukset** - kertomakulttuuri lasten ja aikuisten kohtaamisessa. Oulun yliopisto. 1997. Pro gradu -työ.
- Silfberg Paul. **Ideasta projektiksi –projektisuunnittelun käsikirja**. 2001, Oy Edita Ab